

Muhatabın Çek Kanunu Kapsamındaki Hukuki Sorumluluğu

İsmail DÖNMEZ*

Özet

Çekle ödemelerin düzenlenmesi ve çek hamillerinin korunması amacıyla 5941 sayılı Çek Kanunu'nda muhatap bankalara birtakım yükümlülükler öngörölmüştür. Söz konusu yükümlülükleri çek anlaşmasının akdedilmesi ve çekin ibraz edilmesi aşamalarındaki yükümlülükler olarak tasnif etmek mümkündür. Çek anlaşması yapılırken muhatap bankalar; çek hesabı açmak isteyen kişilerin ekonomik ve sosyal durumlarını basiret ve özenle araştırmalı, Çek Kanunu'nda sayılı evrak ve beyanları eksiksiz bir biçimde temin edip muhafaza etmeli, çek defterlerini kanuna uygun şekilde basıp uygun kişilere vermelidir. Muhatap çekin ibrazı aşamasında ise diğer gerekli şartların varlığı halinde karşılığı bulunan çekleri ödemeli, karşılığı kısmen ya da tamamen bulunmayan çekler için ise zorunlu nitelikteki asgari tutarı ödeyerek karşılıksız kalan kısım için karşılıksızdır işlemi yapmalı ve talep edilmesi halinde keşidecinin adres bilgilerini çek hamilleri ile paylaşmalıdır. Esasen söz konusu yükümlülüklerin ihlali için Kanunda idari ve adli yaptırımlar öngörölmüş olmakla birlikte bu yükümlülüklerin ihlali sonucunda çekleri karşılıksız çıkan çek hamillerinin zararlarını muhatap bankalardan talep edebilecekleri kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çek Kanunu, Muhatap Banka, Çek Hamili, Çekin İbrazi, Muhatabın Ödeme Yükümlülüđu, Karşılıksız Çek.

---

* Marmara Üniversitesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.
ismail.donmez@marmara.edu.tr. ORCID: 0000-0003-2094-2620..

Legal Liability of Drawee Bank Under the Check Law

Abstract

The provisions of Law No. 5941 on Checks impose certain obligations on drawee banks with the aim of regulating check payments and protecting check holders. These obligations can be classified into two stages: the stage of signing the check agreement and the stage of presenting the check. During the stage of entering into a check agreement, drawee banks must diligently and carefully investigate the economic and social status of individuals wishing to open a check account, ensure that all documents and declarations specified in the law are fully obtained and retained, and issue checkbooks in accordance with the law to appropriate persons. At the stage of presenting the check, drawee must, provided other necessary conditions are met, pay checks with sufficient funds, pay the mandatory minimum amount for checks with partially or completely insufficient funds under the required conditions, mark the remaining unpaid part as “unpaid,” and share the issuer’s address information with check holders upon request. Although administrative and judicial sanctions are prescribed in the Law for violations of these obligations, it is accepted that check holders whose checks are dishonored due to these violations can claim their damages from the drawee banks.

Keywords: Check Law, Drawee Bank, Check Holder, Presentation of Check, Payment Obligation of Drawee Bank, Dishonored Check.

Extended Summary

This article discusses the legal responsibilities of the drawee bank under Turkish Check Law No. 5941, focusing on the obligations imposed to ensure reliable check payments and protect check holders. The bank's duties arise in two primary phases; first when concluding a check agreement (opening a check account) and second when the check is presented for payment. Failure to meet these responsibilities can lead not only to administrative or criminal penalties, but also to civil liability towards check holders who suffer damages from dishonored checks.

First, at the stage of forming the check agreement, the drawee bank must exercise diligence and prudence. According to Article 2 of the Check Law, banks must carefully investigate whether the individual seeking a check account is subject to any prohibition on opening or using a check account. They must also examine the applicant's economic and social circumstances. The aim is to prevent the creation of "fake" accounts or accounts for persons who lack the financial or social capacity to use checks responsibly. The law intends to enhance trust in the check system and reduce losses suffered by holders of dishonored checks.

In practice, this "duty of diligence" requires the bank to gather and verify documents such as identification papers, proof of residence, and tax identification numbers. For companies, the bank must also confirm that no director or authorized signatory is under a prohibition on issuing checks. The bank must ensure the authenticity of identification documents and that the person requesting the checkbook truly matches these records. If the bank ignores these precautions—by, for example, issuing a check account to someone clearly incapable of meeting payment obligations or fake person who don't actually exist—it could be held liable to check holders who later find themselves holding dishonored checks. According to the dominant view in the literature, the breach of these duties constitutes a violation of a mandatory rules of conduct; as such, it can be considered a tort under the Turkish Code of Obligations. Check holders who suffer losses may thus claim compensation from the bank. In doctrinal and judicial decisions, check holders are expected to exhaust all remedies and the faults of the check holders are considered as a reason for reducing compensation.

Additionally courts and scholars generally require that the holder prove the bank's negligence caused the loss, though some argue for reduced evidentiary burdens for the holder.

The bank must properly print different categories of checkbooks distinguishing, for example, those intended for merchants from those for non-merchants and open separate accounts for bearer checks. These measures help maintain transparency and stability, discouraging abuse of the check system. The bank is also required to obtain written statements from the applicant, confirming that they are not barred from using checks, and whether they are a merchant or not. Providing a "merchant's checkbook" to a non-merchant can trigger not only administrative penalties but also bank liability.

Second, the article turns to the obligations at the check presentation stage. If a valid check is presented on time by a legitimate check holder, the bank must pay it if sufficient funds are available. Previously, the existence of a direct duty towards the holder was debated, but now Check Law No. 5941 and the Turkish Commercial Code No. 6102 establish that the bank, under certain conditions, must pay the holder directly if the funds are present. If the bank wrongfully refuses to pay a sufficiently funded check, it can be held liable toward the holder. Here, the liability is treated as arising from a statutory obligation. The bank's improper refusal to pay may allow the holder to demand full performance without needing to prove fault.

If the check lacks sufficient funds (partially or entirely), the bank must still pay a mandatory minimum amount out of its own resources. This "minimum guarantee" aims to reassure check holders and maintain trust in the system. If the minimum payment conditions are met, it must be made immediately, without even requiring the holder's request. The bank must mark the check as dishonored for the unpaid portion, which enables the holder to exercise further legal remedies (such as recourse against prior endorsers or, if applicable, seeking criminal sanctions against the drawer). The bank must also provide the known address information of the check issuer to the holder, facilitating legal action. Should the bank fail to perform these steps, it may again face civil liability, since the holder might lose essential rights or encounter delays in pursuing recourse.

In conclusion, the Turkish Check Law imposes extensive responsibilities on the drawee bank both at the check account opening stage and upon check presentation. These duties, supported by administrative and criminal sanctions, also carry civil liability implications. If the bank breaches these statutory duties and the holder suffers losses due to dishonored checks, the holder can seek full performance or damages from the bank. The structure of these rules reflects an intent to enhance the reliability of the check as a payment instrument, protect authorized and legitimate check holders, and ensure that banks, as trust institutions, maintain a high level of diligence and good faith.

I. Giriş

Muhatap bankalar 5941 sayılı Çek Kanunu (ÇekK) hükümleri uyarınca çek anlaşmasının imzalanması ve çekin ibrazı aşamalarında birtakım yükümlülüklerle tabi tutulmuştur. Bu ayırım uyarınca bankalar çek anlaşması akdederken ÇekK madde (m.) 2/I hükmü uyarınca ilk olarak, çek hesabı açmak isteyen kişileri gerekli basiret ve özeni göstererek araştırmakla yükümlüdür. Araştırma yükümlülüğü kapsamında öncelikle başkalarına ait kimliklerle veyahut gerçekte var olmayan hayali kişiler üzerine naylon çek hesapları açılmasına engel olunmalıdır. Akabinde çek hesabı açmak isteyen kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı ile çek defteri kullanmak için gerekli ekonomik ve sosyal şartlara uygunlukları, tacir olmanın gerektirdiği dikkat ve özenle değerlendirilmelidir. Araştırma yükümlülüğünün ihlali halinde çekleri karşılıksız çıkan hamiller, söz konusu zararlarının tazminini muhatap bankalardan talep etme imkanına sahip kabul edilmektedir. Çek hesabı açılırken değerlendirme yapılacak yazılı belgelerin eksiksiz biçimde temin edilip saklanması ile gerekli olan beyanların alınması, basiret ve özenle araştırma yükümlülüğünün somut uygulamalarını teşkil etmektedir (ÇekK m. 2/II). Çek defterlerinin kanuna uygun biçimde basılması ve dağıtılması da muhatap bankaların çek kanunu kapsamındaki diğer yükümlülükleri arasında yer almaktadır (ÇekK m. 2/V, VI).

Çekin ibraz edilmesi halinde muhatap bankalar, çek anlaşması uyarınca, karşılığı bulunan çekleri diğer gerekli şartların sağlanmasıyla yetkili ve meşru hamile ödemekle yükümlüdür. Çek anlaşması esasen muhatap banka ve keşideci arasındaki borç ilişkisini düzenlemekle birlikte, ÇekK m. 3/I, VII ve m. 7/V hükümleri dikkate alındığında, muhatap bankanın süresi içerisinde

ibraz edilmiş ve karşılığı bulunan çekleri, haklı bir sebep olmaksızın ödemekten imtina etmesi halinde, hamillerin çek bedellerinin ödenmesini muhatap bankalardan talep etme hak ve yetkisine sahip oldukları kabul edilmektedir. Kısmen ya da tamamen karşılığı bulunmayan çekler için ise muhatap bankalar kendi kaynaklarından zorunlu nitelikteki asgari tutarı ödemekle, karşılıksızdır işlemi yapmakla ve keşidecilerin adres bilgilerinin çek hamilleriyle paylaşmakla yükümlüdür (ÇekK m.2/II, ÇekK m. 3/II, III). Çalışmamızda muhatap bankaların ÇekK hükümleri uyarınca hukuki sorumluluklarının incelenmesi, çek anlaşması akdedilmesi ve çekin ibrazı aşamaları olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak muhatap bankaların çek anlaşması akdedilmesi ve çek defteri verilmesi sırasındaki basiret ve özen yükümlülüğü ile bu yükümlülüğe aykırılığın hukuki sonuçlarına yer verilecektir. Akabinde muhatap bankaların çekin ibrazındaki yükümlülükleri ve bu yükümlülükler aykırılık halinde ortaya çıkacak hukuki sorumluluk düzeni, çekin karşılığının tamamen veyahut kısmen bulunup bulunmadığı ihtimalleri gözetilerek inceleme konusu yapılacaktır.

II. Muhatabın Çek Anlaşması Akdedilmesi Sürecindeki Hukuki Sorumluluğu

A. Çek Anlaşması

Çekin güvenli bir ödeme aracı olarak kullanılabilmesi, muhatap banka nezdinde keşideci emrine tahsis edilmiş bir karşılığın bulunmasını, keşidecinin bu karşılık üzerinde çek düzenlemek suretiyle tasarruf edebilmesi de keşideci ile muhatap arasında akdedilmiş bir çek anlaşmasının mevcut olmasını gerektirmektedir¹ (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 783/I). Şüphesiz karşılık veya çek anlaşması olmadığı ihtimalde dahi, zorunlu ve alternatif zorunlu unsurlarının tamamını ihtiva eden bir çekin, geçerli biçimde düzenlenmesi ve tedavüle çıkarılması teorik olarak

1 Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997, s. 1086; Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku*, İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2021, s. 67; Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/ Aslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021, s. 326; Ali Bozer/Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2024, s. 347; Abuzer Kendigelen/İsmail Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 280; Ali Aylı, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 53.

mümkündür (TTK m. 780/I)². Ancak çek anlaşmasının varlığı ve çek hesabında karşılığın bulunması, çekin güvenle tedavül etmesi ve ibraz edildiğinde ödenmesi bakımından önem arz etmektedir³. Zira bankanın ibraz edilen çeki hamile ödeme yükümlülüğünün doğması, çek anlaşmasının ve keşideci emrine tahsis edilmiş karşılığın bulunmasına bağlıdır⁴. Diğer bir anlatımla, çek anlaşmasının bulunmadığı ihtimalde, muhatap bankanın herhangi bir ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır⁵.

Çek anlaşması banka ile müşterisi (çek hesabı açmak isteyen kişi) arasında akdedilen, eksik iki tarafa borç yükleyen özel hukuk sözleşmesi niteliğindedir⁶. Çek anlaşması vekalet sözleşmesine benzetilmekle birlikte⁷, hiçbir sözleşme tipine uymayan, kendine özgü (*sui generis*) isimsiz sözleşme olarak kabul edilmektedir⁸. Bu doğrultuda, tüm iş görme sözleşmelerinde olduğu gibi, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, vekalet sözleşmesine ilişkin hükümler, çek anlaşmasına da uygulanabilecektir⁹ (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 502/II). Çek anlaşması kapsamında bankanın sözleşmenin diğer tarafını teşkil eden çek hesabı sahibine karşı yükümlülüğü, karşılığı bulunan çek bedelini ödemektir¹⁰. Çek anlaşması uyarınca çek hesabı sahibinin yükümlülüğü ise, keşide ettiği çekler bakımından, ibraz

2 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 67; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 331; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 282-283.

3 Turgut Kalpsüz/Gürkan Çelebican/Faruk Erem, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1974, s. 103; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 67.

4 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 71.

5 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s.89; Müge Tekil, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: Beta Basım, 1997, s.16-17; Ahmet Özsoy, *Muhatabın Çek Kanunu'na Dayalı Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, s.12.

6 Keşideci ve muhatap arasındaki hukuki ilişkinin detaylı değerlendirilmesi bkz. Hayri Domaniç, *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi-IV*, İstanbul: Eskin Matbaası, 1990, s. 531 vd.; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 17 vd; karşılaştırınız (karş.) Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1090 vd.

7 Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 326; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 17.

8 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 85; Hanife Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 59; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 61; TTK ile kanun koyucu tarafından meydana getirilmiş isimli bir sözleşme niteliğinde olduğu yönünde bkz. Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 22.

9 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 85; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 17; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 61.

10 Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1086; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*,s. 56; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 27; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 17-18; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 281.

anında yeterli karşılığı bulundurmaktır¹¹. Çek anlaşması taraflar arasındaki hak ve borçları düzenlemekle birlikte, anlaşmanın varlığı tek başına herhangi bir kambiyo ilişkisine vücut vermemektedir¹².

Hüküm ve sonuçlarını banka ile müşterisi arasında doğuran çek anlaşması, açık veya örtülü biçimde akdedilebilmektedir (TTK m. 783/I). Bankalara yüklenen basiret ve özen yükümlülüğü ile çek hesabı sahibi, vekili ya da yasal temsilcisinin imzasının alınması gerektiğine ilişkin düzenleme dikkate alındığında, çek anlaşmasının yazılı şekilde yapılması gerektiği de savunulmaktadır¹³ (ÇekK m. 2/I, III). Ancak ÇekK m. 2/III'teki imza kuralının, sonraki hüküm niteliğindeki TTK m. 783/I'in açık düzenlemesini değiştirmeyeceği, çek anlaşmasının geçerliliğinin herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı kabul edilmelidir¹⁴. Bu kapsamda şekil serbestisi ilkesinin geçerli olduğu çek anlaşması (TBK m. 12/I), sözlü biçimde veya zımnen dahi akdedilebilecektir¹⁵. Nitekim bir bankanın halihazırda kendi nezdinde mevduat hesabı olan bir müşterisine çek defteri vermesi, hesap sahibinin söz konusu çek defterini kullanarak çek keşide etmesi ve ibraz edilen çekin mevcut hesaptan ödenmesi halinde, çek anlaşması zımnen kurulmuş olacaktır¹⁶. Ancak ÇekK'da yer alan şekle ilişkin düzenlemeler ve uygulamada çek anlaşmasının çoğu zaman bir cari hesap sözleşmesinin ekinde bulunduğu hususları dikkate alındığında¹⁷, zımnî şekilde kurulacak çek anlaşmalarına uygulamada pek fazla yer verilmediği görülmektedir¹⁸.

11 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 69; Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1098; Reha Poroy/Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019 s. 332; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 30.

12 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 71; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 281-282.

13 Esas olanın yazılı şekilde yapılması olduğu yönünde bakınız (bkz.) Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 347-348; En azından hesap sahibi bakımından yazılı şekil şartı olduğu yönünde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 72-73.

14 Şükrü Yıldız, "5941 Sayılı Çek Kanunu'nun Çek Hukukuna Etkileri", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18/1 (2010), s.74; Ülgen/Helvacı/ Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 327; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 32; Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 332; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 348; karşı Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 281; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 72.

15 Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1089; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 71; Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 332; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 347-348.

16 Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku III-Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1970, s. 283; Kalpsüz/Erem/Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, s. 102; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 72.

17 Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 1086; Kendigelen, s. 73; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 347.

18 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 73; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak*

B. Muhatabın Basiret ve Özen Yükümlülüğü

Sözleşme özgürlüğü prensibi gereğince, herkesin dilediği kişilerle, hukukun öngördüğü sınırlar içerisinde, sözleşme akdetme özgürlüğü bulunmaktadır¹⁹ (TBK m. 26). Kural olarak bankalar da diledikleri kişilerle sözleşme yapma hürriyetine sahiptir²⁰. Ancak tacir sıfatını haiz bankaların, güven kurumu olarak nitelendirildikleri de dikkate alındığında, yaptıkları sözleşmelerde sıradan tacirin ötesinde²¹ basiret ve özenle hareket etmeleri gerektiği kabul edilmektedir²². Nitekim ÇekK m. 2/I hükmü uyarınca, bankalar akdedecekleri çek anlaşmalarında, çek hesabı açmak isteyen kişileri değerlendirirken, gerekli dikkat ve özeni göstermekle yükümlü tutulmuşlardır²³. Bu yükümlülük ÇekK'nın düzenlenme sebepleri arasında yer alan, çekin güvenilir bir ödeme aracı haline getirilmesi, çek hamillerinin korunması ve özellikle naylon çek hesaplarının açılmasının engellenmesi amacına yöneliktir²⁴. Söz konusu yükümlülük, çek anlaşmasının kurulması öncesinde başlayıp, çek hesabının kapatılmasından sonrasına kadar devam etmektedir²⁵.

Hukuku, s. 327; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 348; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 57; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 33.

- 19 M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-I*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018, s. 23 vd.; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021, s. 203 vd.
- 20 Tekil M., *Çekte Muhatab Bankasının Hukuki Sorumluluğu*, s. 46.
- 21 "... tacir, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır. Nitekim bankaların, tacir olarak bütün işlemlerinde basiretli davranma yükümlülüğü herhangi bir tacirden farklıdır. Bu sebeple bankalardan beklenen basiret ölçüsü ve özen yükümlülüğü şüphesiz daha ağırdır" HGK., 28.9.2021 E. 2017/2203, K. 2021/1089; HGK., 1.7.2021 E. 2021/532 K. 2021/900 (Lexpera).
- 22 Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2022, s. 156; Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, İstanbul: Adalet Yayınları, 2013, s. 343 Paragraf (N.) 1; Cüneyt Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", *Terazi Hukuk Dergisi*, 13/143 (2018), s. 158; Aydın, *Çekte Muhatab Bankasının Hukuki Sorumluluğu*, s. 61.
- 23 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 348; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 63; Yıldız, Etki, s.76; Ahmet Özsoy, "Çek Kanunu Madde 2/1 Kapsamında Muhatabın Özen Yükümlülüğü" *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in Anısına Armağan*, İstanbul, 2019, s. 827.
- 24 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 379 N.507; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 40 vd; Ömer Teoman, *Çek Yasası ve Getirdiği Yenilikler*, İstanbul 1987, s. 8; Tekil M., *Çekte Muhatab Bankasının Hukuki Sorumluluğu*, s. 46-47; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 159.
- 25 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 379 N. 507a; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 159.

Öğretide, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (BankK) m. 7/1-a hükmü uyarınca anonim şirket şeklinde kurulması zorunlu olan bankaların tüzel kişi tacir sıfatından yola çıkılarak, ÇekK m. 2/I düzenlemesinin, esasen yeni bir yükümlülük getirmediği, TTK m. 18/II hükmü uyarınca, tacir olmaya bağlanan basiretli iş adamı ölçütünün özel bir görünümü niteliğinde olduğu belirtilmiştir²⁶. Buna karşın, ÇekK m. 2 düzenlemesi olmasaydı, bankaların söz konusu basiret ve özenle araştırma yükümlülüğüne tabi olmayacakları da savunulmaktadır²⁷.

Kanaatimizce kuruluşları Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) iznine tabi olan bankaların basiretli tacir olarak işlem yapma yükümlülüğü, ÇekK m. 2/I düzenlemesini de kapsar niteliktedir. Bu sebeple inceleme konusu yapılan özel hüküm olmasaydı dahi muhatap bankaların çek hesabı açmak isteyen kişileri basiret ve özenle araştırmaları gerektiği söylenebilecektir. Son halde hangi görüş kabul edilirse edilsin, ÇekK m. 2/I'de öngörülen yükümlülük kapsamında, çek anlaşması akdetmek isteyen kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile ekonomik ve sosyal durumlarının çek hesabı açmaya uygunluğu muhatap banka tarafından basiretle ve özenle araştırılmalıdır²⁸.

Anılan basiret ve özenle araştırma yükümlülüğünün, emredici davranış kuralı niteliğinde olduğu kabul edilmektedir²⁹. Basiret yükümlülüğü kapsamında, çek hesabı açmak isteyen kişinin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının olup olmadığı ile ekonomik ve sosyal durumunun çek hesabı açmaya uygunluğunun, basiretli iş adamı ölçütünce değerlendirilmesi gerekmektedir³⁰. Özen yükümlülüğü uyarınca muhatap bankanın,

26 Ömer Teoman, "Çek Kanunu Tasarısının Bankalara Getirdiği Yükümlülükler", *Tüm Makalelerim (1971-2001) Cilt I-II*, İstanbul 1985, s. 1130; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 348-349; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 47; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 61; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 64; Teoman, *Çek Yasası*, s. 8; Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1088.

27 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 40 vd.

28 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 379-380 N. 507b; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 63-64.

29 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 47; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 47; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 161.

30 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74; Basiretli iş adamı kriteri için bkz. Ali Murat Sevi, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerin Özen Yükümlülüğü*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 283 vd.

değerlendirme yapılacak belgeleri eksiksiz biçimde temin etmesi ve bu belgeleri dikkatlice incelemesi gerekmektedir³¹. Söz konusu araştırma kümülatif olarak yapılmalı, herhangi bir inceleme kaleminde olumsuz kanaate varılan gerçek ya da tüzel kişiye çek hesabı açılmaması gerekmektedir³².

Yapılacak araştırma, temelde çek hamillerinin korunması, çekin ödenibilirliğinin artırılması, hayali veyahut başka kişiler üzerine naylon çek hesapları açılmasının engellenmesi ve nihayet çekte olan itimadın artırılıp, çek kullanımının yaygınlaştırılması amacına yöneliktir³³. Bu noktada öğretilerde, muhatap bankaların söz konusu yükümlülüklerini yerine getirirken gereğinden fazla titiz davranmalarının, amaçlanan aksine çek kullanımında azalma meydana getirebileceği tehlikesi vurgulanmaktadır³⁴.

1. Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağının Araştırılması

Çek Kanunu m. 2/1 hükmü ile getirilen özel düzenleme uyarınca muhatap bankalar, "... çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümleri göre..." araştırmakla yükümlü tutulmuştur³⁵. Araştırma Kanunda belirtildiği üzere, ÇekK hükümlerine göre yapılacaktır. Araştırma yükümlülüğünün nedeni temelde hayali kişiler adına naylon çek hesaplarının açılıp, çekin dolandırıcılık aracı olarak kullanılmasının önüne geçilmesidir³⁶. Bu kapsamda bankaların öncelikle, sahte ya da hayali adlarla çek hesabı açmaması, ölü olan bir gerçek kişi ya da hukuken var olmayan hayali bir tüzel kişi için çek karnesi vermemesi gerekmektedir.

31 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 380 N. 507c, d; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 48; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 67.

32 Bankanın gerekli araştırmayı basiret ve özen yükümüne uygun olarak yerine getirmesi sebebiyle, karşılıksız çıkan çekten dolayı hamile karşı sorumlu olmayacağına ilişkin bkz. Y. 11. HD, 03.02.2021, E. 1373/2020, K. 798/2021. (Lexpera)

33 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381, N. 509; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74; Teoman, *Çek Yasası*, s. 8; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 66.

34 Özoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 42 vd.; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 106; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 354.

35 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 82-83; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 290.

36 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74-75.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı Risk Merkezi³⁷ ile adli sicil kayıtları üzerinden incelenecektir³⁸ (ÇekK m. 2/II). Risk Merkezi veya adli sicil kayıtları üzerinden yapılan araştırma sonucunda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunduğu tespit edilen kişilere, çek hesabı açılmaması gerekmektedir³⁹. Söz konusu yasağın temsilci kullanmak marifetiyle dolanılmasına da müsaade edilmemelidir. Bu halde muhatap bankanın basiretli ve özenli biçimde araştırma yapma yükümlülüğü gereğince, temsilci aracılığıyla çek defteri kullanan yasaklı kişinin çek anlaşması feshedilmeli, çek yapıtlarının da iadesi talep edilmelidir⁴⁰.

Yasaklılık halinin incelenmesi kapsamında, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan gerçek kişilerin, yönetim organında görev yaptığı veyahut ticaret siciline tescil edilmiş imza yetkilisi olduğu tüzel kişiler de yer almaktadır (ÇekK m. 2/IV). Bu doğrultuda, çek hesabı açmak için başvuruda bulunan tüzel kişilerin yönetim organında veyahut ticaret siciline tescil edilmiş imza yetkilileri arasında, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı olan kişilerin bulunması halinde, ilgili tüzel kişiye çek hesabı açılmamalıdır⁴¹. Ayrıca bankalar, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin araştırmaların sonuçlarını muhafaza etmekle de yükümlü tutulmuştur (ÇekK m. 2/III).

37 *Resmî Gazete'nin 25 Şubat 2011 tarih, 27857(mükerrer) sayılı nüshasında yayımlanan 6111 sayılı Kanun ile 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na Ek Madde 1 ve Geçici Madde 28 ilave edilmiştir. Ek Madde 1 ile Türkiye Bankalar Birliği nezdinde, kredi kuruluşları ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nca uygun görülecek finansal kuruluşların müşterilerinin risk bilgilerini toplamak ve söz konusu bilgileri bu kuruluşlar ile gerçek veya tüzel kişilerin kendileriyle ya da onay vermeleri koşuluyla özel hukuk tüzel kişileri ve üçüncü gerçek kişileri ile de paylaşılmasını sağlamak üzere Risk Merkezi kurulmuştur. Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi 28 Haziran 2013 tarihinde faaliyete geçmiştir. Bkz. (<https://www.riskmerkezi.org/tr/risk-merkezi/hakkinda/8>)*

38 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381 N. 509a; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 61; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 64-65; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 51.

39 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 349; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 83; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 163-164.

40 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 51; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 51.

41 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 382 N. 509d; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 83; Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olması halinde, gerçek bir kişiyi atamak suretiyle yönetimde görev alabilen olması karşısında, gerçek kişilerin yönetim kurulu üyesi olmasını engelleyen kuralın eşitsizlik yarattığı yönünde bkz. Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, s. 344 N. 6.

2. Ekonomik Durumun Araştırılması

Çek hesabı açılırken muhatap bankalar, yasaklılık halinin araştırılmasının yanı sıra, "... ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni..." göstermekle de yükümlüdürler (ÇekK m. 2/1). Hüküm kapsamında çek hesabı açmak isteyen gerçek ya da tüzel kişilerin ekonomik ve sosyal durumlarının, objektif basiret ve özen ölçüsüne göre araştırılması gerekmektedir⁴². Bu doğrultuda ilk olarak ilgili kişinin ekonomik gücünün çek keşide etmeye uygun nitelikte olup olmadığı incelenmelidir⁴³. Yapılan araştırma sonucunda, ekonomik durumlarının çek hesabı açmaya uygun olmadığına kanaat getirilen gerçek ya da tüzel kişilerin çek hesabı açma talepleri geri çevrilmelidir⁴⁴.

Ekonomik durum araştırması öngören hükmün, ilgili araştırmanın hangi ekonomik kriterlere göre yapılacağını belirtilmediği soyut bir yapıda olması eleştiri konusu olmuştur⁴⁵. Bu noktada, araştırma kriteri olarak bankaların kredi müşterilerine uyguladıkları araştırma yöntemlerinin kullanılabilirliği önerilmiştir⁴⁶. Her bankanın, somut olayın özellikleri ve tacir olmanın gerektirdiği basiret ve özen ölçütü gereğince, farklı araştırma yöntemini benimseyebileceği kabul edilmekle birlikte, asgari kriter olarak tacir olmayan kişiler bakımından; gelir durumlarını gösteren belgeler, tapu ve taşınır mal kayıtları ile banka hesap bilgilerinin araştırılması gerektiği belirtilmiştir⁴⁷. Tacir kişiler bakımından ise en azından ticari defterler ile finansal tablolar incelenmelidir⁴⁸. Bu kapsamda yeni kurulan şirketler bakımından salt sermaye yapısının incelenmesi yeterli kabul edilirken, eski şirketler bakımından tüm malvarlığının ve öz varlık borç yapısının gözden geçirilmesinin uygun olacağı vurgulanmıştır⁴⁹. Araş-

42 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 83-84.

43 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* s. 382 N. 510; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 65.

44 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 65-66.

45 Mehmet Helvacı, "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 25/4 (2009), s. 241; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 84.

46 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 68; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 84.

47 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 66.

48 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk* s. 52.

49 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 379 N. 510; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 159; "...teammül gereği ban-

tırma yükümlülüğü kapsamında, müflis tacirlere çek hesabı açılmaması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁰.

Bankaların yapacağı incelemede, esasen çek hesabı açma başvurusu yapıldığı sıradaki ekonomik veriler esas alınacaktır⁵¹. Muhatap bankanın yaptığı inceleme esnasında ekonomik durumu çek hesabı açmaya uygun olan kişilerin, daha sonra ekonomik açıdan çek hesabı açmaya uygun olmayacak duruma düşmesi halinde, bu kişilere çek hesabı açan bankanın araştırma yükümlülüğünü ihlal ettiği söylenemeyecektir. Ancak bankanın bir şekilde ekonomik durumunun mevcut halinden çok daha kötüye gideceğine ilişkin bilgi veyahut öngörü sahibi olduğu kişilere çek hesabı açmaktan imtina etmesi gerekmektedir⁵².

3. Sosyal Durumun Araştırılması

Çek Kanunu m. 2/I'de ekonomik yeterlilik araştırmasının yanında, çek hesabı açmak isteyen kişilerin sosyal durumlarının çek hesabı açmaya uygun olup olmadığının araştırılması gerektiği hükme bağlanmıştır⁵³. Bankaların sosyal durum araştırmasını yaparken ilk olarak başvuruda bulunan kişilerin resmi kimliklerini temin edip, gerçekte kim olduklarını araştırmaları gerekmektedir⁵⁴. İbraz edilen kimliklerin sahte olup olmadığı incelenmeli⁵⁵,

---

kanın çek karnesi verirken dava dışı şirketin iş hacmini, düzenlenen çeklerin miktarını, şirketin mali yapısı itibarıyla bunu ödeyip ödeyemeyeceğini araştırması, sermayesinin 1/5'lik kısmı ödenen bir mali yılını doldurmadığından ticari gidişinin olumlu ya da olumsuz olduğu belli olmayan dava dışı şirkete çek karnesi verirken daha ihtiyatlı davranması ... " Y. 11. HD, 20.04.2015, E. 17592/2014, K. 5500/2015. (Lexpera)

- 50 Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 65; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 54; karşı. İflas halinin araştırma yükümlülüğü kapsamında yer aldığı, ancak iflas halinin tek başına çek verilmemesi sonucunu doğurmayacağı yönünde bkz. Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 51.
- 51 Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 108.
- 52 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 52.
- 53 Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 65; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 55.
- 54 Teoman, *Çek Yasası*, s. 8; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk* s. 55.
- 55 Muhatap bankaların sahtelikten sorumlu olmayacağı yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 380; İlk derece mahkemesinin sahte şekilde düzenlenmiş bulunan kimlik belgesine dayalı olarak çek hesabı açılmasından dolayı muhatap bankanın sorumlu olmadığına ilişkin kararı, sahteliğin banka tarafından anlaşılması gerektiği, basiretli ve özenli inceleme yapılmadan çek hesabı açılması sebebiyle, Yargıtay tarafından bozulmuştur. Y. 11. HD, 16.10.2008, E. 8341/2007, K. 11364/2008. (Lexpera); Yine bu yönde " ...bankalar, çekle işleyecek hesap açarken, çek

söz konusu kimliklerin gerçekten başvuruda bulunan kişilere ait olduğunun tespiti yapılmalıdır (ÇekK m. 2/II). Söz konusu araştırma, başka kişiler ve yahut hayali kişiler üzerine çek hesabı açılmasının engellenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır⁵⁶. Kimlik tespitinin yapılmasının akabinde, ekonomik durumları çek hesabı açmaya uygun olsa dahi, sosyal durumları çek ile ödeme yapmaya uygun olmayan, sosyal konumları itibariyle çek ile ödeme yapması gerekmeyecek kişilere, çek hesabı açılmaması gerektiği belirtilmiştir⁵⁷. Maddi durumları iyi olmakla birlikte ekonomik hayatında çek kullanımını gerektirecek faaliyetlerde bulunmayan kişilerin çek hesabı açma taleplerinin, başkaca haklı sebepleri olmadıkça reddedilmesi gerektiği vurgulanmıştır⁵⁸.

Kanaatimizce sosyal durum araştırması vazedен hüküm, araştırmanın ne şekilde yapılacağı belirsizliği sebebiyle keyfi uygulamalara yol açabilecek niteliktedir. Örnek olarak ekonomik açıdan çek kullanmaya uygun,

---

karnesi verirken ve bu Kanunla kendilerine verilen görev ve mükellefiyetleri yerine getirirken bu işlemlerin gerektirdiği basiret ve itina göstermek zorundadırlar. Esasen bankalar tacir olup, basiretli olarak davranmak durumundadırlar. Bu düzenlemenin amacı, uygulamada 'nylon çek hesapları' adıyla anılan, kötü niyetli kişilerce açılan hesapların açılmasına engel olmaktır. O halde mahkemece, ibraz edilen nüfus cüzdanı ve onaylanmamış vergi kimlik belgesiyle yetinmeyip, çek hesabı açtıran şahsın kimliğinin başka kimlik de sunulması gibi diğer yollardan da kontrol etmesi, vergi kimlik numarasının usulüne uygun düzenlenmediğini nazara alması gereken bankanın kendisine düşen basiret ve itina göstermemekle kusurlu olduğunun kabulü ile, bankacılık konusunda uzman bilirkişi vasıtasıyla kusur oranı konusunda inceleme yaptırılıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bozulması gerekmiştir.” bkz. Y. 11. HD, 19.02.2004, E. 6911/2003, K. 1455/2004. (Lexpera); yine bu yönde bkz. Y. 11. HD, 30.01.2012, E. 9052/2010, K. 980/2012. (Lexpera)

56 Teoman, Tasarı, s. 1130.

57 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 348; Tenekeci, “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, s. 159-160; Seza Reisoğlu, “Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları”, *Bankacılar Dergisi*, 76/1 (2011), s. 22; “...818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 99. maddesi gereğince hafif kusurlarından dahi sorumlu bulunan bankaların gerek çek hesabı açarken, gerekse de çek karnesi verirken olaya uygulanması gereken Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un 2. ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere, kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni göstermeleri ve bankanın iç işleyişine ilişkin mevzuat hükümlerine uygun hareket etmeleri gereklidir. Bu kapsamda bankalar sadece kendilerine ibraz edilen bir kısım belgelerle yetinmeyip, hesap açtırmak isteyen kişiyi işyeri seviyesinden soruşturmak ve benzeri incelemeleri yapmak suretiyle hesap açmak ve buna göre çek karnesi vermek durumundadırlar...” Y. 11. HD, 10.05.2013, E. 10507/2012, K. 9646/2013. (Lexpera)

58 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 55.

çek hesabı açma yasağı olmayan ve ödemelerinde çek kullanmasının gerekli olduğunu ispat etmiş kişilerin sosyal konumları bahane edilerek çek defteri verilmemesi durumları ile karşılaştırılabilir. Bu bağlamda sosyal durum incelemesi bakımından Kanunda örtülü boşluk olduğu kabul edilerek araştırmanın hangi kriterlere göre yapılacağına objektif olarak belirlenmesi gerekmektedir. Anılan belirsizlik giderilinceye kadar sosyal durum incelemesi öngören hükmün, keyfi uygulamaları engellemek amacıyla, dar yorumlanması daha isabetli olacaktır. Bu kapsamda sosyal durum araştırmasının çek hesabı açmak isteyen kişilerin tespiti ve teşhisiyle sınırlı tutulmasının uygun olacağı, incelemenin hayali, ölü veyahut başka kişiler üzerine naylon çek hesapları açılmasının engellenmesi amacına hasredilmesi gerektiği söylenebilecektir.

C. Basiret ve Özenle Araştırma Yükümlülüğünün İhlalinin Hukuki Sonuçları

Muhatap bankaların gerekli basiret ve özeni göstermeyerek, sahte kimliklerle gerçekte var olmayan kişiler üzerine ya da başkalarına ait kimliklerle ölü veyahut başka kişiler üzerine naylon çek hesapları açmaları başta olmak üzere, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı olan kişilere, ekonomik/sosyal açıdan çek kullanmaya uygun olmayan kişilere çek defteri vermeleri, çoğu zaman çek hamillerinin karşılığı bulunmayan çeklere sahip olmalarına sebebiyet vermektedir. Bu halde bankaların söz konusu yükümlülüklerinin ihlali, çeklerini hiç veya kısmen tahsil edemeyen hamillerin zarara uğramalarına neden olmaktadır. Anılan araştırma yükümlülüklerini yerine getirmeyen bankaların zarara uğrayan hamillere karşı sorumlu olacakları kabul edilmektedir⁵⁹. Bu hususta yükümlülüklerini yerine getirmeyen bankaların, kusurları zarara uğrayan hamiller tarafından ispatlanmak şartıyla, tahsil edilemeyen çek bedellerinden sorumlu olmaları gerektiği belirtilmiştir⁶⁰. Öğretide hâkim görüş kusur sorumluluğu üzerinde şekillenmiştir⁶¹.

59 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74-75; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 353-354; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 108.

60 Teoman, *Çek Yasası*, s. 8; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 46 vd.

61 Teoman, *Tasarı*, s. 1130-1131; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 84-85; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 66; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 75.

Muhatap bankaların, çek hesabı açarken göstermeleri gereken basiret ve özen yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklı sorumluluğun temelini tespit etme hususunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu noktada yükümlülüğün temelini üçüncü kişi yararına sözleşme (TBK m. 129) olduğu görüşü⁶² belirtilmiş olsa da hâkim görüş ÇekK m. 2/I'de öngörülen yükümlülüğün, emredici davranış kuralı niteliğinde olduğunu kabul etmektedir⁶³. Öğretide söz konusu emredici kuralın ihlalinden kaynaklı oluşan zararların da haksız fiil teşkil ettiği savunulmaktadır⁶⁴ (TBK m. 49 vd.). Nitekim muhatap banka ile çek hamilleri arasında ne akdedilmiş bir sözleşme ne de kanundan doğan bir borç ilişkisi bulunmaktadır. Sorumluluğun haksız fiil temelli olduğunun tespit edilmesinin bir sonucu olarak, zararın söz konusu haksız fiilin gerçekleştiği anda meydana geldiği kabul edilmektedir⁶⁵. Bu doğrultuda zarar, çekin karşılıksız çıktığı anda oluşmaktadır⁶⁶.

Kanaatimizce de muhatap bankaların basiret ve özenle araştırma yükümlülüğü kanundan kaynaklı emredici davranış kuralı niteliğindedir. Anılan emredici davranış kuralının ihlali belirtildiği üzere haksız fiil sorumluluğu olarak değerlendirilmelidir. Basiret ve özenle araştırma yapılmaksızın, *kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille*, verilen çek defterlerinden kaynaklı zarar, ibrazında çekin karşılıksız çıkmasıyla oluşmaktadır. Bu halde temerrüt faizi çekin karşılıksız çıktığı an itibariyle hesaplanmalıdır⁶⁷.

62 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381.

63 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 47; Teoman, Çek Yasası, s.8; Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 57; Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381.

64 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 78; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 52; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 354; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 161; Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 57; Esasen haksız fiil sorumluluğu olduğunu kabul etmekle birlikte, üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme kabul edilebileceği yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381 N. 508.

65 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 81; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 53.

66 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 53; Ayli, Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, s. 83; Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 62; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 161.

67 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 81; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 111; "... davacı, davalı tarafından sahte belgelerle açılan çek hesabı nedeniyle zarar gördüğünü iler sürerek çek bedelinin davalının kusuru oranında tahsilini istemiş olup hükmolunan alacağın zararın doğduğu ibraz tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde dava tarihinden itibaren faize hükmolunması

Basiret ve özen yükümlülüğü ihlalinin, haksız fiil sorumluluğu kapsamında kabul edilmesinin diğer bir sonucu sorumluluğun doğması açısından; zarar, kusur ve illiyet bağının, zarar gören hamiller tarafından ispatlanması gereğidir⁶⁸. ÇekK m. 2/I hükmünün, çek hamillerini korumaya ilişkin bir düzenleme olduğu vurgulanarak, ispat hukuku açısından, çekleri karşılıksız çıkan hamiller lehine yorum yapılması gerektiği belirtilmiştir⁶⁹. Bu noktada çek hamilleri bakımından ispat kolaylığı sağlanması gerektiği, salt ÇekK m. 2/I'de öngörülen basiret ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılmasının, hamillerin uğradığı zararlar bakımından, illiyet bağına sahip, hukuka aykırı ve kusurlu bir davranış olarak kabul edilmesinin uygun olacağı savunulmuştur⁷⁰. Kanaatimizce TTK m. 18/II hükmü uyarınca tacirlerin ticaretine dair tüm işlemlerinde basiretle hareket etme yükümlülüğü dikkate alındığında, anılan ispat kolaylığı sadece tacir olmayan çek hamilleri bakımından kabul edilebilir niteliktedir.

Öğretide; bankaların basiret ve özenle araştırma yükümlülüğünün ihlali sebebiyle çek hamillerinin, kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkan çekler nedeniyle muhatabın sorumluluğuna gidebilmeleri için, öncelikle diğer çek borçlularına yönelik tüm takip yollarını tüketmeleri gerektiği kabul edilmektedir⁷¹. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir⁷². Bu şekilde tüm takip

---

doğru olmamış...” Y. 11. HD, 06.06.2016, E. 15439/2015, K. 6203/2016. (Lexpera); 2.450,00 TL'nin çekin bankaya ibraz tarihi olan 30/12/2002 tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar veril(mesi isabetlidir.)” Y. 11. HD, 29.05.2017, E. 5461/2016, K. 3113/2017. (Lexpera)

68 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 381 N. 508; Teoman, Tasarı, s. 1130-1131; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 84-85.

69 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 78.

70 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 78; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 53; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 59.

71 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 354; Tenekeci, “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, s. 163; Ağır kusurun varlığı halinde bu şartın aranmaması gerektiği yönünde bkz. Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s.110; karşı Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 76.

72 “...Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, dava, sahte belgelerle açılan çek hesabı uyarınca düzenlenen çekte dayalı alacak istemine ilişkin olduğu, davacının çek üzerindeki borçlular hakkında icra takibi başlattığı, borçlular hakkında aciz vesikası alındığı, sahte belgelerle çek karnesi verilmesi neticesinde davalı bankanın sorumlu olduğu gerekçesiyle davanın kabulü...” Y. 11. HD, 29.05.2017, E. 5461/2016, K. 3113/2017. (Lexpera); “... davanın kabulüne dair verilen kararın davalı vekilinin temyizi neticesinde Dairemizce davacı hamil tarafından keşideci ve cirantalarından Y. İnş. Ltd. Şti. yönünden aciz vesikası alınmakla birlikte diğer cirantalar H. Ö. ve D.Ç. yönünden yapılan takiple-

yollarının tüketilmesinin aranması, aciz vesikası alınmasının adeta dava koşulu olarak değerlendirilmesi, hükmün uygulanmasını amacına aykırı şekilde güçleştirilmesi sebebiyle eleştirilmektedir⁷³. Özellikle ölü veya hayali kişiler üzerine açılmış çek hesaplarında, sonuç alınmayacağı baştan belli takip yollarının tüketilmesinin beklenmesinin haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır⁷⁴. Ayrıca, kambiyo hukuku alanında kalan müracaat borçlularına başvuru hakkı ile bankanın haksız fiil sorumluluğunun, ayrı sorumluluk alanları oluşturması sebebiyle, birbirlerine ön şart olarak belirlenemeyeceği de ifade edilmiştir⁷⁵. Nitekim haksız fiil sorumluluğu bakımından zarar, çekin karşılıksız çıktığı an itibarıyla oluşmakta, muhatap bankaya yönelik talep hakkı da bu tarih itibarıyla ileri sürülebilir hale gelmektedir⁷⁶.

Uygulamaya ilişkin diğer bir tartışma çek hamillerinin müterafik kusuruna ilişkindir⁷⁷. Muhatap bankaların gerekli basiret ve özeni göstermemiş olmaları sorumluluk sebebiyken, çek hamillerinin de ticari ilişki kurdukları, çek kabul ettikleri kişileri özenle araştırmamaları, ek teminatlar talep etmemeleri vb. hususlar, müterafik kusur kapsamında tazminat miktarından indirim sebebi olarak kabul edilmektedir⁷⁸. Buna karşın bankaların

---

rin sonuçlanmadığı, bu aşamada erken açılan davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmek suretiyle bozulduğu, bozma ilamına uyulduğu, bozma ilamında belirtilen gerekçeler uyarınca davanın erken açıldığı gerekçesiyle reddine karar verilmiş (olması isabetlidir) ...” Y. 11. HD, 19.10.2015, E. 3844/2015, K. 10700/2015. (Lexpera); “...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davacı keşideciden çekin bedelini tahsil edememiş ise de diğer cirantalar yönünden yapılan icra takibi derdest olup cirantalar yönünden takibin semeresiz kalması halinde dava hakkının doğacağı, öncelikle davacının davaya konu çek bedelini bankadan isteyebilmesi için yapılan takibin semeresiz kaldığına ilişkin aciz vesikasının sunulması gerektiği, davacının 31.03.2010 tarihinde yapılan hacze rağmen icra takibinde borçlu hakkında haciz işlemlerine devam etmeksizin davalı banka hakkında tazminat isteminde bulunulması doğru görülmediği, davanın erken açılan dava mahiyetinde olduğu gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş (olması isabetlidir) ...” Y. 11. HD, 03.11.2015, E. 4402/2015, K. 11437/2015. (Lexpera)

73 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 76.

74 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 79; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 83.

75 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 79; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 62.

76 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 53; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 79; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 83, Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 62.

77 Sadece tacir sıfatını haiz hamiller bakımından müterafik kusur araştırması yapılması gerektiği yönünde bkz. Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 73-75.

78 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 354-355; Tenekeci, “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, s. 162; “...davalı bankanın dava dışı şirkete çek karnesi vermeden önce yapmış olduğu araştırmaları ispatlayan bu şirkete ait finansal

yükümlülüğünün iktidar borcu niteliğinde olması sebebiyle, müterafik kusur araştırmasına yer verilmemesi gerektiği de savunulmaktadır⁷⁹.

Kanaatimizce müterafik kusur hususu irdelenirken hamillerin tacir sıfatını haiz olup olmadıkları dikkate alınmalıdır⁸⁰. Bu halde tacir sıfatını haiz hamillerin kusurlu davranışları tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilebilirken, tacir olmayan hamiller bakımından ancak ağır kusur veyahut kastın varlığında müterafik kusur savunması yapılabilir. Son halde değerlendirme yapılırken, elinden gelenin en iyisini yapmakla mükellef olan ve kuruluşları BDDK iznine tabi olan bankaların (TBK m. 115/III) her türlü kusurlarından dolayı asli sorumlu, hamillerin ise ikinci dereceden tali sorumlu oldukları hususu gözden kaçırılmamalıdır⁸¹.

Yargıtay'ın müterafik kusur araştırmasında somut olayın şartlarını dikkate almaksızın tarafların eşit oranda kusurlu olduklarını tespit ettiği ve tazminattan yarı oranında indirim yapılması gerektiği yönünde çok sayıda kararı bulunmaktadır⁸². Söz konusu ezbere tutum terkedilerek somut olayın

---

tabloları ve istirdat raporlarını dosyaya sunmadığı, şirketin geçmiş yıllarda zarar ettiği, davalı bankanın mevduat hesabı açmasının üzerinden yaklaşık bir ay sonra çek karnesi verdiğini, bu çeklerin akıbeti görmeden yeni çek karnesi almasını sağladığını, davalı bankanın %40 oranında kusurlu olduğu gerekçesiyle, davanın kabulü... Y. 11. HD, 27.05.2014, E. 3394/2014, K. 9760/2014. (Lexpera)

79 Fahiman Tekil, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1994, s. 191; Kendigelen, s. 79.

80 Özsoy, Özen Yükümlülüğü, s. 832-833; Kendigelen, Çek Hukuku, s. 79.

81 Tekil, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 191; Bozer/Göle, Kıymetli Evrak Hukuku,, s. 355.

82 "... Mahkemece tüm dosya kapsamına göre, davalı banka gerekli yükümlülüklerini yerine getirmediği dava dışı şirkete çek karnesi verdiği, davacının da bu şirketten aldığı çeklerin karşılıksız çıkması sonucu zarara uğradığı, bu durumda hem davalının hem de davacının müterafik kusuru olduğu, tarafların eşit kusurlu olduğu gerekçesiyle 58.989,89 TL'nin davalıdan tahsiline karar verilmiş (olması yerindedir) ..." Y. 11. HD, 27.02.2018, E. 7888/2016, K. 1455/2018. (Lexpera); "... hakkında yapılması gereken ekonomik ve sosyal durum araştırmasının yapılmadığı, şahsın moralite kapasitesi ve sermayesi hakkında yeterli veriye sahip olmadan ticari faaliyetine yeni başlayan, sermaye yeterliliği, mal varlığına ilişkin bir veri ortaya koymayan kişiye çek karnesi verilmek suretiyle ve 19.04.1996 tarihinde ilk çek karnesi karşılıksız kaldığı halde, çek karnesi vermeye devam etmiş olmakla davacının zararının oluşmasına sebebiyet verildiği, davacının da basiretli bir tacir olarak hamili bulunduğu çeki aldığı keşideci hakkında yapması gereken araştırmayı yapmadan çeki kabul etmesi nedeniyle %50 oranında müterafik kusurunun bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulü ile 23.060,00 TL'nin temerrüt tarihi olan 28.07.2001 tarihinden itibaren en yüksek mevduat faizini aşmayacak şekilde avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiş (olması isabetlidir) ..." Y. 11. HD, 08.05.2017, E. 15606/2015, K. 2670/2017. (Lexpera); "... dava konusu edilen çekin bankaya ibraz edildiğinde sahte evraklarla elde edildiğinden işlem yapılmadığı kaydının düşüldüğü, çek

özellikleri, hamillerin tacir sıfatını haiz olup olmadıkları ile muhatap bankaların asli sorumlu oldukları hususları dikkate alınarak, her uyuşmazlık bakımından ayrı kusur araştırması yapılması, hükmün amacına daha uygun olacaktır⁸³. Yargıtay bazı kararlarında isabetli olarak müterafik kusur araştırmasında hamiller lehine bir tutum sergileyerek, muhatap bankaları birinci derecede ve asli kusurlu olarak kabul etmekte⁸⁴, çek hamillerini ise somut olayın şartlarını dikkate alarak, ticari ilişkiye girdikleri kişileri araştırmama, çek dışında başkaca teminat almama vb. sebeplerden, ikinci dereceden ve tali kusurlu olarak değerlendirmektedir⁸⁵.

---

karnesinin ... isimli sahte kimlikli şahsın sunduğu belgeler üzerine verildiği, bankanın sunulan belgelerle yetinmeyip ilgili şahsın ekonomik ve sosyal durumunu da tahkik etmesi, davacının ise ticari ilişki çerçevesinde ciro yoluyla dahi olsa çek keşidecinin ve diğer cirantaların ödeme kabiliyetlerini araştırmasının gerektiği, izah edilen nedenlerle her iki tarafın müşterek eşit kusurları ile zararın ortaya çıkmasına zarar verdikleri gerekçesiyle davanın kabulü ile, taraflar %50 eşit kusurlu kabul edilerek davalının kusuruna isabet eden zarar miktarı 3.875 TL ise de, talep aşılamayacağından 3.750 TL'nin, 08.07.2009 temerrüt tarihinden itibaren değişen oranlarda avans faizi ile birlikte davalıdan tahsili ile davacıya ödenmesine karar verilmiş (olması isabetlidir.) ... " Y. 11. HD, 02.05.2016, E. 10282/2015, K. 4876/2016. (Lexpera)

83 Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 73vd.; Aydın, Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, s.110.

84 " ...Bir banka ya da özel finans kurumu, çek hesabı açarken müşterisinin kimliği, ekonomik durumu ve ikameti v.s. konularında gerekli araştırma ve incelemeyi yapmadan çek karnesi vermiş ve çek karşılıksız çıkmış ise dava tarihinde yürürlükte bulunan 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinin (1). ve (3). fıkrası ile TTK'nın 20/2. maddelerinde öngörülen basiret ve itinayı göstermemek suretiyle birinci derecede ve daha ağır bir biçimde kusurlu olduğunun ve bu davranışının sonuçlarına katlanması gerektiğinin kabulü icap eder." Y. 11. HD, 12.06.2014, E. 4615/2013, K. 11284/2014. (Lexpera)

85 "...Dava, davalı bankaca sahte kimlik kullanan dava dışı çek karnesi sahibince davalıya keşide edilen, ancak karşılığı bulunmayan çek nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini istemine ilişkin olup, davacının %75, davalı bankanın ise %25 oranında kusurlu olduğu gerekçesi ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Ancak, yasal yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmeyerek dava dışı şirkete çek karnesi veren bankanın kusuru asıl, bu şirketle ticari ilişki kuran davacının kusuru ise müterafik niteliktedir. Bu nedenle, müterafik kusurlu olan davacının kusur oranının, davalı bankanın kusur oranından daha yüksek oranda belirlenmesi doğru olmaması, davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün davacı yararına bozulması gerekmiştir..." Y. 11. HD, 09.12.2013, E. 8997/2013, K. 22400/2013. (Lexpera)

D. Muhatabın Gerekli Belgeleri Temin ve Muhafaza Etme Yükümlülüğü

Çek Kanunu m. 2/II hükmü uyarınca, muhatap bankalar çek hesabı açmak isteyen kişilerden, Kanunda sayılı belgeleri eksiksiz biçimde temin etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük bankanın soyut nitelikte vazedilen basiret ve özenle araştırma borcunun, somut bir görünümü niteliğindedir⁸⁶. Muhatap bankaların çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının incelenmesi adına, başvuruda bulunan kişilerin Risk Merkezi ile adli sicil kayıtlarını inceleme yükümlülüğü bulunmaktadır⁸⁷. Ayrıca çek hesabı başvurusunda bulunan kişilerin gerçek kimliklerini tespit edebilmek için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport ya da sürücü belgesi örneklerinin talep edilmesi de gerekmektedir⁸⁸. Belirtildiği üzere bu kapsamda sunulan kimliklerin gerçekliği ve çek hesabı açma başvurusunda bulunan kişiye ait olup olmadığı dikkatli biçimde incelenmelidir. Ayrıca başvuru sahiplerinden, yerleşim yeri belgeleri⁸⁹, vergi kimlik numaraları, tacir olanların ticaret sicil kayıtları, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicil kayıtları talep edilmelidir. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler ise, Türkiye’de kendisi ile ilgili bir adresi bildirmek zorundadır. Muhatap bankaların söz konusu belgeleri alma ve inceleme yükümlülükleri, temelde hayali, ölü veya başka kişiler üzerine, naylon çek hesapları açılmasının engellenmesi amacına yöneliktir⁹⁰.

Sayıli belgelerin, ait oldukları kişinin çek hesabı aktif bulunduğu sürece muhafaza edilmesi, çek hesabının kapatılmasından itibaren de on yıllık süre boyunca saklanması gerekmektedir (ÇekK m.2/II). Bu sayede gerekli olması halinde ilgili belgelerin yetkili kurum ve kişilerle paylaşılması mümkün olmaktadır. Çek hesabının kapatılmasından itibaren on yıllık saklama yükümlülüğünün öngörülmesi ile birlikte bankaların TTK m. 82 ve 5411

86 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 380 N. 507d.

87 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381 N. 509a.

88 Tenekeci, “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, s. 165-166.

89 Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 45’te yapılan değişiklikle, bankalar da kimlik paylaşım sistemine erişilebilir hale getirilmiştir. Bu doğrultuda artık bankalar da yerleşim yeri belgelerini bu sistem üzerinden temin edebilir hale gelmiştir. bkz. Reisoğlu, “Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları”, s. 22; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 69-70.

90 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 381 N. 509b; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 74.

sayılı Bankacılık Kanunu (BankK) m. 42'de öngörülen on yıllık saklama süreleri ile ÇekK arasında yeknesaklık sağlanmıştır⁹¹. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, çek hesabının kapatılmış olması, kapatılma işleminden daha önce keşide edilmiş çeklerin geçerliliğini etkilememektedir. Nitekim hesabın kapatılmasından sonra ibraz edilen çekler, gerekli koşullar sağlanmışsa ve karşılığı bulunuyorsa ödenmeli, karşılığı bulunmuyorsa ise de karşılıksız işlemine tabi tutulmalıdır⁹² (ÇekK m.2/X).

Çek hesabı başvurusunda bulunan kişilerden sayılı belgeleri temin etme ve saklama yükümlülüğünü yerine getirmeyen bankalar için ÇekK m. 7/X'da idari para cezası öngörülmüştür. Hüküm uyarınca, çek hesabı açmak isteyen kişiden gerekli belgeleri almayan veya çek hesabının kapatılmasından itibaren on yıllık saklama yükümlülüğünü ihlal eden bankaya beşyüz TL'den beşbin TL'ye kadar idari para cezası verilecektir. Sayılı belgeleri temin etme yükümlülüğü belirtildiği üzere ÇekK m. 2/I'de öngörülen araştırma yükümlülüğünün somut uygulamaları arasındadır. Nitekim gerekli tüm belgeleri toplama ve inceleme, çek hesabı başvurusu yapan kişilerin teşhis edilmeleri, yasaklılık halleri ile ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması bakımından zorunluluk arz etmektedir. Son halde anılan belgeleri toplama ve muhafaza etme yükümlülüğünü yerine getirmeyen bankalar, bu sebeple çekleri karşılıksız çıkan ve zarara uğrayan hamillere karşı, basiret ve özenle araştırma yükümlülüklerinin ihlali sebebiyle, haksız fiil hükümleri uyarınca sorumlu olacaktır⁹³.

E. Muhatabın Yazılı Beyan Alma Yükümlülüğü

Çek anlaşması akdedilirken bankalar ilk olarak, hesap sahibinden, vekilinden ya da yasal temsilcisinden imza almakla yükümlüdür⁹⁴ (ÇekK m. 2/III). Çekin ibrazı sırasında imza incelemesi yapılabilmesi için imzanın ıslak imza şeklinde alınması gerekmektedir⁹⁵. Ek olarak muhatap bankaların, çek hesabı açma talebinde bulunan ya da mevcut çek hesabından yeni bir

91 Aylı, Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, s. 68-69.

92 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 387 N. 513b.

93 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 79-80.

94 Anılan hükmün geçerlilik şekli olmadığı hakkında bkz. II-A.

95 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 334 vd.; Aylı, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 70-71.

çek defteri talep eden kişilerden, tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadıkları ile çek düzenleme ve çek hesabı açma yasakları olmadığına ilişkin yazılı beyan alma yükümlülüğü bulunmaktadır⁹⁶. ÇekK m. 2/III hükmü tek başına ve salt lafzıyla değerlendirildiğinde, bankalara ilgili beyanları alması konusunda bir yükümlülük vazetmediği şeklinde anlaşılabilse de ÇekK m. 7/III düzenlemesiyle birlikte değerlendirildiğinde, bankaların sayılı beyanları almakla yükümlü oldukları sonucuna varılabilecektir. Nitekim ÇekK m. 7/III hükmü, beyanname almadan çek defteri veren banka görevlileri bakımından adli para cezası öngörerek, bankaların bu yöndeki yükümlülüğünü ortaya koymaktadır.

Çek hesabı açmak veyahut mevcut çek hesabından yeni bir çek defteri almak isteyen tüzel kişilerin vereceği beyanlarda, ayrıca tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, tüzel kişinin temsilcisi olan ve tüzel kişinin imza yetkilisi olan kişilerin de çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilmelidir⁹⁷ (ÇekK m. 2/III). Nitekim çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan sayılı türden yöneticilerin ve imza yetkililerinin bulunduğu tüzel kişilerin çek hesabı açması, mevcut çek hesabı var ise de bu kişilere yeni çek defteri verilmesi yasaklanmıştır (ÇekK m. 2/IV). Ayrıca yine ÇekK m. 2/III hükmü gereğince bankalar, çek hesabı açtıkları kişiler ile tüzel kişi çek hesabı sahiplerinin bildirdiği işlem yetkililerini, karekod okutma ve bilgi paylaşımı sistemine kaydetmekle de yükümlüdürler (TTK m. 780/III).

Tüzel kişiler bakımından önem taşıyan diğer bir düzenleme, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişilerin, yasaklılık süresince sermaye şirketlerinin yönetim organlarında görev alamayacaklarına ilişkindir (ÇekK m. 5/II). Hükme göre, hakkında yasaklılık kararı verilen kişiler, yasak süresi boyunca sermaye şirketlerinin yönetim organında görev yapamayacak, ancak halihazırda görevde olan kişilere sonradan yasaklılık kararı verilmesi halinde sürelerinin sonuna kadar görevde kalmaları mümkün

96 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 382 N. 509e; Ayli, Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, s. 71; Tenekeci, “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, s. 166.

97 Çok sayıda imza yetkilisi ve temsilcinin bulunduğu büyük şirketlerde her yetkili ve temsilcinin beyannameye bulunması gerekmediği yönünde bkz. Reisoğlu, “Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları”, s. 23; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 351.

olabilecektir. Son halde, sermaye şirketindeki yasaklı yöneticiler görev sürelerini tamamlarken, çek hesabı açma veyahut çek defteri verme talebinde bulunan sermaye şirketleri, yasaklılık halini muhatap bankaya bildirmeli, bu bilgiye sahip olan bankalar ise çek hesabı açmaktan ve çek defteri vermekten imtina etmelidir.

Çek Kanunu m. 7/III hükmüne göre, beyan alma yükümlülüğünü yerine getirmeyen ya da ilgili beyanı almalarına rağmen yasaklı olan gerçek ya da tüzel kişilere çek hesabı açan veya çek defteri veren banka görevlilerine, elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Yine sayılı beyanları gerçeğe aykırı biçimde veren kişiler için ise, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir (ÇekK m.7/III). Cezai sorumluluk bir yana, söz konusu yazılı beyan alma yükümlülüğünün ihlalinin, ÇekK m. 2/I kapsamındaki basiret ve özen yükümlülüğünün de ihlali sayılması mümkündür. Nitekim alınan beyanlar, çek hesabı açmak isteyen kişilerin araştırılması bakımından zorunluluk arz etmekte, basiret ve özenle araştırma yükümlülüğünü somut hale getirmektedir. Örnek olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına sahip yönetim kurulu üyesinin bulunduğu bir anonim şirkette, söz konusu beyan alınmaksızın açılacak çek hesabı, şüphesiz ÇekK m. 2/I'in ihlali olarak değerlendirilebilecektir. Bu halde çekleri karşılıksız çıkan ve zarar gören hamiller, haksız fiil hükümleri uyarınca muhatap bankaların sorumluluğuna gidebilecektir⁹⁸.

F. Muhatabın Tacir ve/veya Hamiline Çek Defteri Vermeye İlişkin Yükümlülüğü

Çek Kanunu m. 2/V hükmüne göre, çek defteri basmakla yetkili kurum bankadır. Bankalar bu yükümlülüklerini, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nin (TKBB) görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından düzenlenen tebliğe göre yerine getirmektedir⁹⁹ (ÇekK m. 2/VI). Bu kapsamda tacir/tacir olmayan ve hamiline/hamiline olmayan çeklerin,

98 Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 83-84.

99 "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar İle Çek Düzenleme Ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ" (Sayı: 2010/2)

açıkça ayırt edilecek biçimde basılması gerekmektedir¹⁰⁰. Ayrıca bankaların hamiline çek defterleri için ayrı bir hesap açma zorunluluğu da bulunmaktadır. Anılan yükümlülük gereğince bir banka müşterisinin, nama, emre ve hamiline yazılı çek kullanmak istemesi halinde, nama ve emre yazılı çekler için aynı çek hesabı kullanılabilirken, hamiline çek kullanımı için ayrıca hamiline çek hesabı açılması zorunludur¹⁰¹. Ek olarak hamiline çek hesapları olan müşterilerin, açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaptan ödeme yapılan kişilerin bilgileri ve ödeme tutarlarının Gelir İdaresi Başkanlığı'na (GİB) elektronik ortamda bildirilmesi de gerekmektedir (ÇekK m.4/I). Söz konusu yükümlülüğün, kayıt dışı ekonominin engellenmesi amacıyla yönelik olduğu belirtilmiştir¹⁰². Bu düzenlemeye ayrıcalık bakımından ise herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu hususta ÇekK'da açık boşluk bulunduğu kabul edilmektedir¹⁰³.

Çek basımına ilişkin şekil kurallarına uymakla yükümlü olan bankalar, farklı çek türlerini verecekleri kişileri de özenle belirlemelidir. Bu kapsamda tacir çekleri ancak tacirler (ÇekK m. 2/VI) ile esnaf ve sanatkâr odalarına kayıtlı olan esnaf ve sanatkârlara verilebilecektir¹⁰⁴(ÇekK m. 2/XI). Söz konusu tacir sıfatı bir ticari işletmenin kısmen veya tamamen işletilmesiyle (TTK m. 12/I, m. 16/I) veyahut ticaret şirketlerinin ticaret siciline tescil edilmesiyle kazanılmaktadır (TTK m. 232.I, m. 355/I, m. 588/I). Tacir sayılanlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir¹⁰⁵ (TTK m. 12/II). Buna karşın tacir gibi sorumlu olanların esasen tacir olmadıkları, işlemlerinde kullanabilecekleri bir ticari işletmeleri bulunmadığı ve tacir olmanın nimetlerinden faydalanamayacakları dikkate alındığında, bu kişilere diğer çeklere nazaran daha güvenli kabul edilen ayrıcalıklı tacir çek defteri¹⁰⁶ verilmemesi gerektiği söylenebilecektir (TTK m. 12/III).

100 Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 291vd.

101 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 383 N. 511; Aydın, *Çekte Muhatab Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 68; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 75; Yıldız, Etki, s. 79.

102 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* s. 383-383 N. 511a.

103 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 243.

104 B. Fatih Doğan, "5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Yeni Çek Türleri", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 /2010), s. 90.

105 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 74.

106 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s.159 dpn. 421.

Bankaların hamiller nezdinde özel güveni haiz bulunan tacir çeklerini, tacir çeki kullanma hakkı olmayan kişilere vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁰⁷. Nitekim tacir olmayan kişiye, tacir çek defteri veren banka görevlisi hakkında, elli günden yüz elli güne kadar adli para cezası öngörülmüştür (ÇekK m. 7/II). Bu noktada, banka görevlisinin cezai sorumluluğunun yanında, bankanın çekleri karşılıksız çıkan çek hamillerine karşı haksız fiil sorumluluğu olabileceği de kabul edilmektedir¹⁰⁸ (ÇekK m.2/I). Nitekim bankaların çek hesabı açtırmak isteyen kişilerden tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadıkları hakkında yazılı beyan alma yükümlülükleri bulunmaktadır (ÇekK m.2/II). Üstelik tacir çekleri lehtar, ciranta vd. çek ile ödeme veya teminat kabul eden kişilerde, çekin ödenebilirliği hususunda güven telkin etmektedir¹⁰⁹. Söz konusu güvene haiz olmayan kişilere, tacir çek defteri verilmesi, çek hamillerinin çekin ödeneceğine olan güvenini haksız biçimde artırmaktadır. Anılan sebeplerle, tacir çekleri karşılıksız çıkan çek hamilleri, çekin hiç ya da kısmen ödenmemesi sebebiyle uğradıkları zararlarını, özenle araştırma yükümlülüğünü yerine getirmeyip gerekli beyanları almayan ve/veya yanlış kişilere tacir çek defteri veren muhatap bankalardan haksız fiil hükümleri uyarınca talep edebileceklerdir.

III. Muhatabın Çekin İbrazi Sürecindeki Hukuki Sorumluluğu

A. Muhatabın Çek Bedelini Ödeme Yükümlülüğü

Belirtildiği üzere muhatap bankanın çek hesabı açma talebinde bulunan kişiyle akdedeceği çek anlaşmasından kaynaklı temel borcu, karşılığı bulunan çeki yetkili ve meşru hamil sıfatıyla süresi içerisinde ibraz eden kişiye ödemektir¹¹⁰. Çek hesabı sahibinin borcu ise karşılığı çekin ibraz anında hazır bulundurmaktır¹¹¹. Muhatap bankanın, çek anlaşması kapsamında karşılığı bulunan çeki hamile ödeme borcu, sözleşme ilişkisi gereğince esasen çek hesabı sahibine yöneliktir. Diğer bir ifadeyle ödeme yapma

107 Doğan, "5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Yeni Çek Türleri", s. 93.

108 Özsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 87.

109 Doğan, s. 89.

110 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 87.

111 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 87.

yükümlülüğünü haksız yere yerine getirmeyen banka, çek hesabı sahibinin çekin ödenmemesinden kaynaklı zararlarını, TBK m. 112 vd. hükümlere göre tazmin etmekle yükümlüdür¹¹². Buna karşın salt çek anlaşmasından yola çıkılarak muhatabın çek hamiline yönelik bir ödeme yükümlülüğüne sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu itibarla önem arz eden husus, muhatap bankanın, yetkili ve meşru hamile karşı herhangi bir ödeme yükümlülüğü olup olmadığının irdelenmesidir.

Muhatap bankaların, karşılığı bulunan çekleri hamillere ödemekle yükümlü olup olmadığı, diğer bir ifadeyle hamillerin karşılığı bulunan çeklerin ödenmesini, muhatap bankalardan talep edip edemeyeceği 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTTK) zamanında tartışma konusu olmuştu¹¹³. Henüz muhatap bankaların ödeme yükümlülüğüne ilişkin açık bir düzenleme bulunmazken dahi öğreti ve içtihatlarda farklı gerekçelerle, bankaların süresi içerisinde ibraz edilen ve karşılığı bulunan çekleri, yetkili ve meşru hamillere ödemekle yükümlü olduğu sonucuna varılabiliyordu¹¹⁴. Öğretide, çek anlaşmasının üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğinde olduğu, bu sebeple üçüncü kişi konumundaki hamillerin, karşılığı bulunan çek bedellerinin ödenmesini muhatap bankalardan talep edebileceği belirtilmişti¹¹⁵. Ayrıca eTTK m. 695/II hükmü uyarınca, kısmi karşılığın bulunması halinde öngörülen ödeme yükümlülüğünden yola çıkılarak, muhatap bankaların karşılığı tamamen bulunan çek bedellerini ödemekle yükümlü olduğunun evleviyetle kabul

112 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 87; Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1086; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 15; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 102.

113 Şafak Narbay, *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, İstanbul: Beta Basım Yayın, 1999, s. 14 vd.; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 30 vd.; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 89 vd.

114 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 305; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 32-33, 39; "... Çekin ödenmesi talebiyle muhatap banka nezdinde hesabın bulunduğu şubesine veya herhangi bir şubesine ibrazı mümkün olup, çekin süresinde ibraz edilmesi halinde çekin karşılığının bulunması ve ödemeye engel bir durumun bulunmaması halinde muhatap bankanın ödeme yükümlülüğü doğmaktadır. Bu şartlar doğduğu halde ödeme yapılmaması halinde hamilin keşideci ve cirantalar yanı sıra arasında akdi ilişki bulunmayan ancak yasadan dolayı borçlu durumda olan muhatap bankaya karşı dava açabilmesi mümkündür ..." Y. 11. HD, 06.11.2006, E. 10551/2005, K. 11140/2006. (Lexpera)

115 Domaniç, *Şerh*, s. 537; Karayalçın, *Ticaret Hukuku III-Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, s. 267; karşı. Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 86; Kalpsüz/Erem/Çelebicin, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, s. 39.

edilmesi gerektiği de ifade edilmişti¹¹⁶. Bu gerekçelere ek olarak, eTTK m. 711/I hükmü ile çekten caymanın ibraz süresinin geçmesi şartına bağlanmasının, muhatabın ibraz süresi içerisinde ödeme yapmakla yükümlü olması sonucunu doğurduğu ileri sürülmüştü¹¹⁷. Buna karşın eTTK döneminde bu yönde açık hüküm bulunmaması sebebiyle, muhatap bankaların süresi içerisinde ibraz edilen çeklere ilişkin olarak hamillere karşı herhangi bir ödeme yükümlülüğü olmadığı görüşü de savunulmaktaydı¹¹⁸.

3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun (eÇekK), ÇekK ve TTK'nın sırasıyla yürürlüğe girmesiyle birlikte hamillerin muhatap bankalardan, karşılığı bulunan çek bedellerinin ödenmesini talep edebileceğine yönelik hükümler düzenlenmiştir¹¹⁹. eÇekK m. 4/II,III ile bankaların hamillere karşı, karşılığı bulunan çeki ödeme yükümlülüğü ilk defa açık biçimde ifade edilmiştir¹²⁰. ÇekK m. 3/I, VII ve m. 7/V hükümlerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte, muhatap bankaların hamillere karşı ödeme yapmakla yükümlü oldukları, tartışmasız biçimde kabul edilmiştir¹²¹. ÇekK m.3/I hükmü uyarınca, karşılığı bulunan çeklerin hamiller tarafından süresi içerisinde muhatap bankaların herhangi bir şubesine ibraz edilmesi halinde, hamillerin varsa vergi kimlik numarası tespit edildikten sonra ödeme yapılması gerekmektedir. Ödemeye ilişkin hükmün, zorunluluk vazedenden nitelikte olduğu kabul edilmektedir¹²². Nitekim karşılığın kısmen veya tamamen bulunması halinde ödemenin geciktirilmesinin dahi özel bir gecikme cezasına tabi tutulması (ÇekK m. 3/VII)

116 Hayri. Donamıç, *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Eğitim Yayınları, 1975, s. 387; Domanıç, Şerh, s. 537; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 35 vd.

117 Domanıç, *Kıymetli Evrak*, s. 440; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 36 vd.

118 Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 1099; Nurkut İnan, *Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1981, s. 39; Kalpsüz/Erem/Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, s. 75; Can Mertol, "Çek Hamillerinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2/2 (1998), s. 3.

119 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 303; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 35 vd.; Narbay, *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, s. 19 vd.

120 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 128; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 89 vd.; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 37 vd.

121 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 305.

122 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 388 N. 514a; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 39; Özsoy, *Özen Yükümlülüğü*, s. 826-827.

ile haksız yere ödeme yapmayan banka görevlisi için şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olması (ÇekK m. 7/V) dikkate alındığında, bankaların karşılığı bulunan çekler için yetkili ve meşru hamillere ödeme yapmakla yükümlü olduklarında artık tereddüt bulunmamaktadır¹²³. ÇekK m. 3/VII hükmünde yer alan özel nitelikte gecikme cezası, bankadan kaynaklı olarak inceleme yapılması, karşılık sorulması vb. gecikmelerden kaynaklanmaktadır. Bu hallerde bankalar 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'daki (FaizK) temerrüt faizi ile değil, her gün için binde üç gecikme cezası ödemekle yükümlü tutulmuşlardır. Söz konusu gecikme cezası, özel oranda belirlenmiş bulunan bir temerrüt faizi olarak kabul edilmektedir¹²⁴. Buna karşın bankanın haksız yere ödeme yapmayıp, temerrüde düşürülmesi halinde, FaizK hükümleri de uygulama alanı bulabilecektir¹²⁵.

Muhatabın ödeme yükümlülüğü incelenirken öncelikle ödeme yükümlülüğünün doğumu için gerekli olan şartlar incelenmelidir¹²⁶. Nitekim muhatap bankanın ödeme yapma yükümlülüğü ancak belirli şartların kümülatif olarak bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır¹²⁷. Bu hususta ilk olarak keşideci ile muhatap banka arasında geçerli bir çek anlaşması olmalıdır (TTK m. 783/I). Zira bankanın, keşideci nezdinde, hamile karşı ödeme yükümlülüğünün temelini çek anlaşması teşkil etmektedir¹²⁸. Ancak belirtmek gerekir ki, çek anlaşması sona erse dahi, öncesinde keşide edilen çekler

123 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 306; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 92.

124 Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 131; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 100; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 114.

125 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 388 N. 514a; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 132, Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 114.

126 "... Ödeme için ibraz edilen çek üzerinde muhatap banka tarafından bir kısım incelemelerin de yapılması zorunludur. Bu anlamda çekin yasal unsurları haiz gerçek bir çek olup olmadığı, süresinde ibraz edilip edilmediği, ibraz edenin meşru hamil olup olmadığı, emre yazılı çeklerde ciro zincirinin muntazam olup olmadığı, keşideciye atfen atılan imzanın keşideci yahut temsilcisine ait olup olmadığı, çekte ayrıca bir tahrifatın bulunup bulunmadığı ve başkaca bir ödeme engeli bulunup bulunmadığı hususlarında inceleme yükümlülüğü altında olan muhatap bankanın, gerekli özeni göstererek ödemeye engel bir hususu tespiti hâlinde ödeme yapmaktan kaçınması gerekmektedir..." YHGK, 20.04.2021, E. 37/2017, K. 512/2021. (Lexpera)

127 Ödeme yükümlülüğünün doğması için gerekli şartlar için bkz. Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 376 vd; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 300vd.; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 315 vd; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 94 vd.

128 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 16-17; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 346; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 89.

bakımından ödeme yükümlülüğü devam etmektedir¹²⁹ İbraz edilen çek tüm zorunlu ve alternatif zorunlu unsurları ihtiva eden, geçerli bir çek olmalıdır (TTK m. 780-781). Çekin ödenmesini talep eden kişi, yetkili ve meşru hamil sıfatına sahip olmalıdır (TTK m. 646/II, m. 790).

Bankaların ödeme yükümlülüğü, hesaptaki karşılık (TTK m. 783/I) ve ödemekle yükümlü oldukları asgari bedel ile sınırlıdır (ÇekK m. 3/III). Buna karşın muhatap bankalar karşılık kısmen veyahut tamamen bulunmasa dahi çekin karşılıksız kalan kısmını, düzenleyenin hukuki ve cezai yaptırımlara uğramasını engellemek adına ödeyebilecektir¹³⁰. Muhatap mevcut çek anlaşmasına, düzenleyen lehine tesis ettiği krediye, vekaletsiz iş görme hükümlerine vb. dayanarak yaptığı ödeme için keşideciye rücu edebilecektir¹³¹. Zira tüzel kişi tacir olan muhatap bankalar TTK m. 20 hükmü uyarınca ödedikleri ücreti ve faizini keşideciden isteme hakkına sahiptir¹³². Çek hesabında kısmen veya tamamen karşılık bulunmamasına rağmen karşılığın keşidecinin diğer hesaplarındaki bakiyelerden karşılanması ise yalnızca bankaya bu yönde virman yetkisi verildiği ihtimalde mümkündür¹³³.

Yetkili ve meşru hamilin çeki ibraz süresi içerisinde ibraz etmesi, ödeme yapılması için diğer bir şarttır (TTK m. 796). İbraz süresi geçmesiyle keşidecinin çekten cayması mümkün olacağı gibi, bu halde çekten cayılmamış olsa dahi muhatap bankanın ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır¹³⁴. Yine çekin tahrif edilmiş ya da sahte olması da bankanın ödeme yükümlülüğünü tersine çevirmekte, bu hallerde bankanın gerekli dikkat ve özeni gösterip ödeme yapmaktan imtina etmesi gerekmektedir (TTK m. 812). Muhatap bankaların ödeme yapmadan önce, ödeme yasağı (TTK m. 757) vb. tedbir kararlarının bulunup bulunmadığını da incelemesi gerekmektedir.

129 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 24.

130 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 330.

131 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 332-333. Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 421-422.

132 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 423-424; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 333.

133 Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 329; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 420; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s.70; Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 26; Aylı, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s.55.

134 Bankanın ödeyip ödememe hususunda takdir hakkına ilişkin bkz. Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 406; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s.314-315; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 298.

Muhatap bankanın karşılığı bulunan bir çeki, süresi içerisinde ibraz edildiği ve başkaca ödememe gerekçeleri bulunmadığı halde ödeme yükümlülüğü, belirtildiği üzere çek anlaşması kapsamında esasen keşideciye karşıdır. Ancak karşılığın bulunmasına rağmen, haksız şekilde ödeme yapmayan muhatabın, hamile karşı da sorumlu olduğu tespit edilmişti. Bu kabulden hareketle muhatap bankanın hamile karşı olan ödeme yükümlülüğünün temeli ve sorumluluğun ne şekilde ileri sürülebileceği üzerinde ayrıca durulması gerekmektedir¹³⁵.

Öğretide bankanın karşılığı bulunan bir çeki, yetkili ve meşru hamile ödeme yükümlülüğünün temeli hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu hususta ödeme yükümlülüğünün esasen TTK m.783/II ve ÇekK m. 3/VII hükümlerinden kaynaklanan bir ifa borcu meydana getirdiğinden yola çıkılarak sorumluluğun, kambiyo ilişkisinden bağımsız olarak, kanundan kaynaklı borç ilişkisi temelinde doğduğu savunulmaktadır (TBK m. 112 vd.)¹³⁶. Buna karşın, hamil ile muhatap banka arasında açıkça sözleşme ilişkisinin kurulmamış olması sebebiyle, sorumluluğun haksız fiil temelli kabul edilmesi gerektiği de belirtilmiştir¹³⁷.

Kanaatimizce, mevcut düzenleme ve tesis edilen menfaat dengesi dikkate alındığında, muhatabın ödeme yükümlülüğü için kanundan kaynaklı borç ilişkisi görüşüne üstünlük tanınmalıdır. ÇekK m. 3/VII hükmü uyarınca ödememe halinde muhatap bankaya ifanın yanında gecikme cezası yaptırımının öngörülmesi de kanunda varsayılan bir borcun ve bu borcun ifasında gecikme halinde uygulanacak cezanın varlığına güçlü bir delil teşkil etmektedir¹³⁸. Bu halde ilgili sorumluluk bakımından, haksız fiil (TBK m. 49 vd.) hükümleri değil, borca aykırılığa ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir (TBK m. 112 vd.). Bu kabulde korunmaya değer nitelikte olan yetkili ve meşru hamil, haksız yere ödeme yapmayan muhatap bankaya

135 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 306-307.

136 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 307-308; Narbay, *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, s. 23-24; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 99; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 130-132; Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 316; tam üçüncü kişi yararına sözleşme görüşü için bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku III-Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, s. 281.

137 Tekil M., *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 40-41; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 103-104, 113.

138 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 99.

karşı doğrudan ifaya ilişkin bir dava açabilecektir¹³⁹. Böylece haksız biçimde zarara uğratılan hamile muhatabın kusurunu ispat külfeti yüklenmeden ve daha uzun zamanaşımı süresi içerisinde hakkını elde etme imkânı bahşedilmiş olacaktır¹⁴⁰.

B. Muhatabın Kendi Kaynaklarından Zorunlu Nitelikteki Asgari Bedel Ödeme Yükümlülüğü

ÇekK m. 3/III hükmü uyarınca, muhatap bankalar, ibraz süresi içerisinde ve usulüne uygun biçimde ibraz edilmiş çeklerin keşideci dışındaki hamillerine, karşılığın kısmen ya da tamamen bulunmadığı ihtimalde, Kanunda öngörülen çeşitli varsayımlar çerçevesinde belirlenecek bir miktardaki parayı, kendi kaynaklarından ödemekle yükümlü tutulmuştur¹⁴¹. Söz konusu ödeme yükümlülüğünün temelini, çek hesabı açılmasıyla birlikte kendiliğinden kurulduğu kabul edilen, geri dönülemez nitelikteki gayri nakdi kredi sözleşmesi oluşturmaktadır¹⁴². Kredinin gayri nakdi nitelikte kabul edilmesi, bedelin hemen değil, ancak sorumluluk şartlarının meydana gelmesi halinde ödeneceğinden ileri gelmektedir¹⁴³. Gayri nakdi kredi sözleşmesi gereğince muhatap banka, ibraz süresi içerisinde, keşideci haricindeki yetkili ve meşru hamillere, hesapta hiç karşılık bulunmasa dahi, her bir çek yaprağı için asgari nitelikteki yasal tutarı ödemekle yükümlüdür.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, kendilerine başvurulmuş müracaat borçluları, ödeme yapmalarına karşılık, asgari nitelikteki tutarı edemeyecektir¹⁴⁴. Diğer bir ifadeyle, bankanın yasal garanti tutarını ödeme yükümlülüğü salt karşılıksız işlemi yaptıran keşideci dışındaki hamillere yöneliktir¹⁴⁵. Bu kapsamda takas odası aracılığıyla ibraz edilen çekler bakımından asgari ödeme yükümlülüğü de dahil olmak üzere kısmi ödeme yapılmayacaktır¹⁴⁶ (ÇekK m. 8/IV). Şartları oluşan asgari ödeme borcunun yerine

139 Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 316.

140 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 309.

141 Teoman, *Tasarı*, s. 1136 vd.; Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 390 N. 517; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 310; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 465.

142 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 468; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 313.

143 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 390 N. 518.

144 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 311.

145 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 471; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 311.

146 "...davaya konu edilen çeklerle ilgili davacı yanın güvence bedeli isteminin 5941 sayılı Yasa'dan önce yürürlükte bulunan 3167 sayılı Yasaya 4814 sayılı Yasayla eklenen 6/4.

getirilmemesinin hiçbir gerekçesi olamayacağı kabul edilmektedir¹⁴⁷. Söz konusu yükümlülüğün ifası bakımından hamilin talebine dahi ihtiyaç bulunmamakta, muhatap bankanın bu ödemeyi kendiliğinden yapması gerekmektedir¹⁴⁸. Hamil anılan ödeme borcunun yerine getirilmemesi halinde ise kurulduğu kabul edilen gayri nakdi kredi sözleşmesi uyarınca, muhatap bankaya karşı aynen ifa talebinde bulunabilecektir¹⁴⁹.

Söz konusu zorunlu nitelikteki asgari ödeme sorumluluğunun ortaya çıkması için karşılığın bulunması hariç çekin ödenebilmesi için gerekli olan diğer tüm şartların sağlanmış olması gerekmektedir¹⁵⁰. Nitekim zorunlu unsurları taşımayan, yetkili ve meşru hamil tarafından ibraz edilmeyen, ibraz süresi geçmiş, ödeme yasağı vb. tedbirler bulunan çekler bakımından bankanın ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu şartlar asgari bedelin ödenmesi bakımında da caridir. Ancak asgari ödeme yükümlülüğü bakımından farklılık arz eden husus, ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması gereğidir¹⁵¹. Muhatap bankalar, sadece karşılığı hiç ya da kısmen bulunmayan çekler için çek bedelini aşmamak üzere yasal tutarı ödemekle yükümlüdür.

Çek bedelinin kısmen ya da tamamen karşılıksız olması halinin, muhatabın ödeme gücündeki yetersizlikten kaynaklanması gerektiği belirtilmiştir¹⁵². Bu doğrultuda düzenleyenin ödeme gücüyle ilgisi olmayan, çekten cayılması (TTK m. 799), çekin iptal edilmesi (TTK m. 757), menfi tespit davası sonucunda çek hesabı üzerinde ihtiyati tedbir kararı verilmesi vb. sebeplerle ödeme yapılmaması halinde, muhatap bankanın asgari bedeli

---

maddesi uyarınca "takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekler için güvence bedelinin ödenmeyeceğine" hükmü çerçevesinde mahkemece bir değerlendirme yapılarak takas merkezine ibraz olunan davaya konu dört adet çekte ilişkin davalı muhatap bankanın ödeme yapma yükümlülüğünün bulunmadığı gözetilmeksizin eksik inceleme ve yanlılgılı değerlendirmeyle yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir." Y. 19. HD, 24.12.2014, E. 11861/2014, K. 18686/2014. (Lexpera)

147 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 390 N. 517.

148 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 469; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 316-317.

149 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 113.

150 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 311-313; Gerekli şartlar için bkz. Çetin Arslan/Murat Kayaççiçek, *5941 sayılı Çek Kanunu Şerhi*, Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2010, s. 265.

151 Poroy/Tekinalp, s. 390 N. 517; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 470.

152 Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 106-107; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 469.

ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı kabul edilmektedir¹⁵³. Buna karşın, hesabın haczi veya rehni, hesapta hiç veya yeterli bakiye bulunmaması, iflasın ertelenmesi veyahut konkordato sebebiyle hesap üzerine ihtiyati tedbir konulması vb. keşidecinin ödeme gücüyle ilişkili karşılıksızlık işlemlerinde, asgari bedel ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁵⁴.

Zorunlu nitelikteki ödeme yükümlülüğüyle ilgili önem arz eden diğer bir husus, çekin baskı tarihinden itibaren beş yıllık sürenin geçmemiş olmasıdır¹⁵⁵. Nitekim ÇekK m. 3/IX hükmü uyarınca "Çekin, üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren beş yıl içinde ibraz edilmemesi halinde, muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu sona erer" denilerek, sorumluluğun zamansal sınırı düzenlenmiştir. Bankalara çek defteri verdikleri kişiler için her bir çek yaprağı bakımından asgari ödeme teminatı verdirilmekte, ancak bu teminat çek defterinin basılmasından itibaren beş yıllık süreyle sınırlı tutulmaktadır¹⁵⁶(ÇekK m. 3/IX). Beş yıllık süre çekin üzerindeki baskı tarihinden itibaren hesaplanacaktır. Baskı tarihi bulunmadığı ihtimalde, baskı tarihini yazma yükümlülüğünün muhatap bankaya ait olması sebebiyle, ödeme yükümlülüğünün devam edeceği kabul edilmektedir¹⁵⁷. Belirtilen şartlarda her bir çek yaprağı için asgari bedel ödemekle yükümlü olan bankalar, çek defteri verirken gerekli basiret ve özeni göstermeye teşvik edilmektedir¹⁵⁸.

Söz konusu asgari ödeme tutarı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan fiyat endeksleri referans alınarak, her yılın ocak

153 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 311-312; İsmail Kırca, "Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin veya İhtiyati Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hallerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü müdür? Yargıtay 11. HD'nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 34/2 (2018), s.29-30; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 107; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 469-470.

154 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 312-313; Kırca, *İhtiyati Tedbir*, s. 30; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 106; karşı. Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 470.

155 Baskı tarihinin mahiyeti ve hukuki sonuçları hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Mehmet Helvacı/Raziye Aksu, "Çekte Baskı Tarihinin Muhatap Bankanın Sorumluluğuna Etkisi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23/2 (2017), s. 223-248.

156 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 390-391 N. 519; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 470-471.

157 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 471.

158 "Özen İkaz Akçesi" tabiri için bkz. Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 391 N. 520; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 313.

ayında, TCMB tarafından 2010/2 sayılı Tebliğ'de değişiklik yapılmak suretiyle, Resmî Gazete'de ilan edilmektedir¹⁵⁹. 27 Ocak 2024 tarihinde 2024/1 sayılı Tebliğ ile ilan edilen güncel tutar, 9270 (dokuzbinikiyüzyetmiş) TL olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, 31 Ocak 2024 tarihinden itibaren, ibraz edildiği anda hiç karşılığın bulunmadığı çekler bakımından; muhatap banka çek bedeli 9270 TL ve daha az ise çek tutarının tamamını, 9270 TL'den fazla ise 9270 TL'lik kısmını ödemekle yükümlüdür. Karşılığın kısmen bulunduğu ihtimalde ise muhatap banka; çek bedeli 9270 TL ve daha az ise çek bedelini aşmamak üzere kısmi karşılığı, çek bedeli 9270 TL'den fazla ise çek tutarını aşmamak üzere kısmi karşılığa ilave olarak 9270 TL'ye kadar ödeme yapmakla yükümlüdür.

Hamil çekin kısmen karşılıksız çıktığı ihtimalde, kural olarak kısmi ödemeyi kabul etmek zorundadır¹⁶⁰. Hamilin reddetmesi halinde, kısmi ödemeyi kabule zorlanması da söz konusu olmayacaktır, ancak kısmi ödemenin ilke olarak reddedilemeyeceği kuralının bir sonucu olarak, hamil reddettiği kısmi tutar bakımından müracaat, temerrüt faizi ve komisyon haklarını kaybetmiş olacaktır¹⁶¹ (TTK m. 818/I-(h), m. 709). Kısmi karşılığın kabulü halinde ve hamilin talebiyle, çek hesabındaki kısmi karşılık ve zorunlu nitelikteki asgari ödeme tutarı, çek bedelinden düşülerek, karşılıksız işlemi yapılacaktır.

Karşılıksız işlemi yapılan çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın ödediği zorunlu nitelikteki miktar, ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmalıdır. Çek tüzel kişi adına tahsil ediliyorsa da bu durumun yazılması ve ibraz eden kişi ile banka görevlisi tarafından imzalanması gerekmektedir. Hamilin çeki imzalamaktan imtina etmesi halinde, karşılıksız işlemi yapılmayacaktır (ÇekK m. 3/IV). Karşılıksız kalan net tutarın çek üzerinde açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Bu halde çekin aslı banka tarafından muhafaza edilip¹⁶², ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilecektir (ÇekK m. 3/VI). Kısmi

159 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s. 391 N. 520a; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 314.

160 Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, s.343 N. 471c; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 467.

161 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 471.

162 "...bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünün çek aslının bankaya bırakılması halinde söz konusu olabileceği..." Y. 19. HD, 04.04.2016, E. 15581/2015, K. 5628/2016. (Lexpera)

ödemenin reddedilmesi halinde de muhatap bankanın yasal bedeli ödeme yükümlülüğü devam etmektedir¹⁶³. Bu halde asgari tutar ile reddedilen kısmi ödeme toplam çek bedelinden düşülerek, kalan tutar bakımından karşılıksız işlemi yapılacaktır. Kısmi ödemenin reddedildiği bilgisi çekin üzerine yazılmalı, çek üzerine hamilin imzası alınmalı, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi bankaca muhafaza edilmek şartıyla, çekin aslı hamile iade edilmelidir (ÇekK m. 3/V). Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ihtimalinde ise, bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutar toplam çek bedelinden düşülerek karşılıksız işlemi yapılmalıdır.

Karşılıksız işlemi yapılırken, ibraz tarihi ile hesapta hiç karşılığın bulunmadığı çekin üzerine yazılıp hamilin imzası alınmalıdır. Bu halde de çekin aslı hamile verilip, ön ve arka yüzünün onaylı fotokopileri banka tarafından muhafaza edilecektir (ÇekK m. 3/V). Nihayet kısmi karşılığın bulunduğu ve hamil tarafından kabul edildiği halde, çekin aslı banka tarafından alınırken, hiç karşılığın bulunmadığı veyahut mevcut kısmi karşılığın hamil tarafından kabul edilmediği ihtimalde, çekin aslı hamile iade edilecektir (ÇekK m. 3/IV, V, VI). Hamil onaylı çek fotokopisini müracaat borçlularına başvuru hakkında, karşılıksız çek suçuna ilişkin şikâyetinde, icra dairelerinde ve mahkemelerde delil olarak kullanabilecektir. Ayrıca mahkemelerin ve icra dairelerinin talebi halinde, çekin aslı da bankalar tarafından ilgili mercilere gönderilebilecektir (ÇekK m. 3/X).

C. Muhatabın Karşılıksızdır İşlemi Yapma ve Keşidecinin Bilgilerini Hamile Bildirme Yükümlülüğü

İbraz ettiği çek kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkan hamiller, müracaat haklarını kullanmak ve/veya karşılıksız çek suçundan dolayı şikâyette bulunmak isteyebilecektir (ÇekK m. 5). Müracaat hakkının kullanılabilmesi protesto çekilmesi ve takas odası beyanı imkanlarının yanı sıra kural olarak karşılıksızdır işlemi yapılması şartına bağlıdır (TTK m. 808). ÇekK m. 3/II uyarınca karşılığı kısmen ya da tamamen ödenmeyen çekler için hamillerin talebi halinde muhatap bankalar karşılıksızdır işlemi yapmakla yükümlü tutulmuştur¹⁶⁴. Karşılıksızdır işlemi yapılırken çekin arka tarafına ib-

163 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 316-317.

164 Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 328; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 366-367.

raz tarihi ve bu tarih itibariyle çek hesabının durumu, kanuni yükümlülük kapsamında ödenen tutar, ödeme sonrası karşılıksız kalan kısım ve ibraz eden kişinin bilgileri yazılmalıdır. Tüm bu bilgilerin altına da ibraz eden kişi ile banka memurunun imza atması gerekmektedir. Hamilin imzadan kaçınması halinde karşılıksızdır işlemi yapılmasından imtina edilmesi gerekmektedir (ÇekK m. 3/IV).

Söz konusu yükümlülük çekin karşılıksız olma niteliğini engellemesi sebebiyle zorunlu unsurları eksik, meşru hamil tarafından ibraz edilmeyen, sahte veyahut ileri düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekler bakımından bulunmamaktadır¹⁶⁵. İleri düzenleme tarihli çekler muhatapın karşılıksızdır işlemi yapma yükümlülüğü bakımından ayrıca incelenmelidir. Bir ödeme aracı olan çek kural olarak görüldüğünde ödenir (TTK m. 795/I). Bu kural ileri düzenleme tarihli çekler için de geçerlidir¹⁶⁶ (TTK m. 795/II). Ancak 31.12.2025 tarihine kadar ileri düzenleme tarihli çeklerin, üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilmesi geçersiz kabul edilerek, ibraz edilen çeklerin karşılığı olsa dahi ödenmeyeceği, karşılığının kısmen ya da tamamen bulunmaması ihtimalinde ise herhangi bir işleme tabi tutulmayacağı hükme bağlanmıştır¹⁶⁷ (ÇekK Geçici Madde 3/IV). 2025 yılı sonunda anılan geçici maddenin tekrar uzatılmaması halinde uygulama bulacak ÇekK m. 3/VIII hükmüne göre ise üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çeklerin karşılığı varsa ödenecek, kısmen ya da tamamen karşılığın bulunmaması ihtimalinde ise ileri düzenleme tarihi esas alınarak karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır¹⁶⁸. Mevcut düzenlemeler doğrultusunda muhatap bankaların üzerinde yazılı bulunan tarihten önce ibraz edilen ileri düzenleme tarihli çekler bakımından incelenen kuralın aksine karşılıksızdır işlemi yapmama yükümlülüğü olduğu söylenebilecektir.

165 Şükrü Yıldız, "Yargıtay 19. Ceza Dairesi'nin 27.01.2020 Tarih ve E. 2019/35817, K.2020/415, Sayılı Sahte Çekle İlgili Kararı Üzerine Bir İnceleme", Prof. Dr. Rıza Ayhan'a Armağan Cilt 1, İstanbul, 2022, s.679; Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 361-362.

166 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 270-271; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 333; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 337.

167 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 274; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 335; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 338.

168 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 275; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 334; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 337-338.

Hamillerin müracaat haklarını kullanmak ya da şikâyetle bulunmak için ihtiyaç duydukları bilgileri temin etmeleri bakımından, muhatap bankalara çek düzenleyen bilinen tüm adres bilgilerini paylaşma yükümlülüğü de getirilmiştir (ÇekK m.2/II). Bu kapsamda muhatap bankalar, çek kısmen ya da tamamen karşılıksız çıktığı ihtimalde, çek keşide edenin banka bilinen tüm adreslerini hamile vermekle yükümlü tutulmuştur¹⁶⁹. Söz konusu yükümlülük bankanın bilgisi dahilinde bulunan adreslerle sınırlıdır¹⁷⁰. Karşılıksız çek düzenleme sorumluluğunun muhatabı çek hesabı sahibiyken, hükmün salt keşidecilerin adreslerini bildirme yükümlülüğü getiren lafzı eleştiriye açıktır. Bu noktada keşideci kavramı içerisinde hem çek hesabı sahiplerinin hem de bu kişileri temsilen çek düzenleyen kişilerin yer aldığı kabul etmek gerekmektedir. Nitekim hüküm gerekçesinde de çek hesabı sahipleri ile varsa adına çek düzenleyen gerçek kişilerin adreslerinin bildirilmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir¹⁷¹.

Kısmen ya da tamamen karşılıksız kalan çekler için haklı bir sebep olmaksızın karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlileri için şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür (ÇekK m.7/IV). Banka görevlileri çekin sahteliğini, hamilin imzadan kaçındığını, ödeme yasağının bulunduğu vb. karşılıksız işlemi yapmamasını haklı gösterecek hususları ispatlaması halinde ceza almayacaktır¹⁷². Keşidecinin adres bilgilerini bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen muhatap banka için ise Cumhuriyet savcısı tarafından beş yüz TL'den beş bin TL'ye kadar idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır (ÇekK m.7/X).

Anılan yükümlülükler için Kanunda adli ve idari ceza hükümleri öngörülmüş olmasına karşın, esasen karşılıksızdır işleminin yapılmaması veyahut adres bilgilerinin bildirim yükümlülüklerinin ihlali sebebiyle hamillerin zarara uğrama ihtimali de mevcuttur¹⁷³. Zira karşılıksız işlemi-

169 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 473; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 105; Tenekeci, "Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu", s. 166.

170 Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 473; Ayli, *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, s. 151.

171 Bkz. ÇekK m. 2 gerekçesi.

172 Yıldız, *Sahte Çek*, s. 679.

173 Kendigelen/Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 329; Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 105; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 118.

ni yaptıramayan hamiller düzenleyen de dahil olmak üzere tüm müracaat haklarını kaybetme riskiyle karşılaşacak, zararlarını ancak sebepsiz zenginleşme ya da temel ilişki yoluyla sınırlı olarak gidermek zorunda kalabileceklerdir¹⁷⁴. Yine keşidecinin adres bilgilerini elde edemeyen hamiller, ilgili müracaat ve adli süreci zamanında başlatamayıp, hak kaybına uğrayabilecektir. Bu halde muhatap bankaların, öngörülen adli ve idari cezalarının yanı sıra karşılıksızdır işlemleri yapma, gerekli adresleri temin etme, saklama ve bildirme yükümlülüklerinin ihlali sebebiyle çek hamillerinin uğrayabilecekleri zararları, haksız fiil hükümleri uyarınca tazmin etmekle yükümlü oldukları kabul edilmektedir¹⁷⁵.

IV. Sonuç

Muhatap bankalar ÇekK m. 2/I hükmü uyarınca çek hesabı açmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin yasaklılık hallerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, basiret ve özen yükümlülüğü çerçevesinde araştırmakla yükümlüdür. Bu kapsamda bankalar öncelikle hayali, ölü ya da başka kişiler üzerine naylon çek hesaplarının açılmasını engellemek üzere çek kullanma yasağı olan kişiler ile ekonomik/sosyal açıdan çek kullanmaya uygun olmayan kişilerin çek kullanmasının önüne geçmekle yükümlüdür. Söz konusu yükümlülük emredici nitelikteki davranış kuralı niteliğinde olup, ihlal edilmesi haksız fiile ilişkin sorumluluk düzeni içerisinde yer almaktadır (TBK m. 49 vd.). Bu doğrultuda söz konusu araştırma yükümlülüğünün kusurlu biçimde ihlali sebebiyle, çekleri karşılıksız çıkan ve zarara uğrayan hamiller, zararlarının tazminini haksız fiil hükümleri uyarınca muhatap bankalardan talep ve dava edebilmektedir. Uygulamada söz konusu sorumluluğa başvurabilmek için hamillerin tüm başvuru yollarını tüketmeleri aranmakta, hamillerin müterafik kusurları da tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilmektedir.

Muhatap bankaların çek hesabı açılması sırasındaki basiret ve özen yükümlülüğüne ilişkin somut düzenlemeler; çek hesabı açmak isteyen kişilerden Kanunda öngörülen tüm belgelerin eksiksiz biçimde temin edilmesi

174 Kendigelen, *Çek Hukuku*, s. 384.

175 Aydın, *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*, s. 105; Özsoy, *Hukuki Sorumluluk*, s. 118.

(ÇekK m. 2/II), gerekli beyanların alınması (ÇekK m. 2/III) ve çek defterlerinin kanuna uygun biçimde basılarak uygun kişilere verilmesidir (ÇekK m. 2/V, VI). Sayılı somut yükümlülüklerin ihlali esasen adli ve idari yaptırımlara tabi tutulmuş olmakla birlikte muhatap bankaların basiret ve özenle araştırma yükümlülüğünün ihlalini de beraberinde getirmektedir. Bu halde anılan yükümlülüklerin ihlali sebebiyle çekleri karşılıksız çıkan hamiller, uğradıkları zararlar bakımından muhatap bankalara karşı haksız fiil hükümleri uyarınca tazminat davası açma imkanına sahip kabul edilmektedir.

Yine ÇekK m. 3/I, VII ve m. 7/V hükümleri uyarınca muhatap bankalar, süresi içerisinde ibraz edilen ve karşılığı bulunan çekleri, başkaca haklı ödememe gerekçeleri bulunmadıkça, yetkili ve meşru hamile ödemekle yükümlüdür. Söz konusu ödeme yükümlülüğü, kanundan kaynaklı borç ilişkisi niteliğinde kabul edilmektedir. Bu halde hamiller, söz konusu ödeme yükümlülüğünü haksız yere yerine getirmeyen muhatap bankalardan aynen ifayı talep etme hak ve yetkisine sahip kabul edilmektedir (TBK m. 119).

Çek Kanunu m.3/III hükmü uyarınca, muhatap bankalar karşılığı tamamen ya da kısmen bulunmayan çekler için, keşideci dışında çeki süresi içerisinde ibraz eden hamillere, asgari nitelikteki yasal tutarı herhangi bir talebe gerek olmaksızın ödemekle yükümlüdürler. Söz konusu ödeme yükümlülüğü çek anlaşması akdedilirken kendiliğinden kurulduğu kabul edilen, geri dönülemez nitelikteki gayri nakdi kredi sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu halde hamiller yasal tutarı haksız yere ödemekten imtina eden muhatap bankalara karşı söz konusu yükümlülüğün ifasını talep edebilmektedir.

Son olarak, çekin kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkması halinde, muhatap bankalar karşılıksızdır işlemi (ÇekK m. 3/II) yapmakla birlikte, keşideci ve varsa temsilcilerine ait uhdesinde bulunan tüm adresleri hamillerle paylaşmakla yükümlüdür (ÇekK m. 2/II). Söz konusu yükümlülüklerin ihlali için Kanunda adli ve idari yaptırımlar öngörölmüş olmakla birlikte, hamiller karşılıksızdır işlemi yapılmaması ve keşidecilerin adres bilgilerinin paylaşılması sebebiyle uğradıkları zararlarını haksız fiil temelinde muhatap bankalardan talep edebilmektedir.

Kaynakça

- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2022.
- Arslan, Çetin / Kayaççiçek, Murat. *5941 sayılı Çek Kanunu Şerhi*. Ankara: Sözkesen Matbaacılık, 2010.
- Aydın, Hanife. *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Ayli, Ali. *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Bozer, Ali / Göle, Celal. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2024.
- Can, Mertol. "Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2/2 (1998).
- Doğan, Beşir Fatih. "5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Yeni Çek Türleri". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2010): 86-107.
- Domaniç, Hayri. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Eğitim Yayınları, 1975. (Anılış: Kıymetli Evrak)
- Domaniç, Hayri. *Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi-IV*. İstanbul: Eskin Matbaası, 1990. (Anılış: Şerh)
- Gümüş, Mustafa Alper. *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Helvacı, Mehmet / Aksu, Raziye. "Çekte Baskı Tarihinin Muhatap Bankanın Sorumluluğuna Etkisi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 23/2 (2017): 223-248.
- Helvacı, Mehmet. "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 25/4 (2009): 229-251.
- İnan, Nurkut. *Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1981.
- Kalpsüz, Turgut / Çelebican, Gürkan / Erem, Faruk. *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1974.
- Karayalçın, Yaşar. *Ticaret Hukuku III-Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.
- Kendigelen, Abuzer. *Çek Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Kendigelen, Abuzer / Kırca, İsmail. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Kırca, İsmail. "Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin veya İhtiyati Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hallerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü müdür? Yargıtay 11. HD'nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 34/2 (2018): 23-30. (Anılış: İhtiyati Tedbir)

- Narbay, Şafak. *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1999.
- Oğuzman, M. Kemal / Öz, M. Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018.
- Özsoy, Ahmet. “Çek Kanunu Madde 2/1 Kapsamında Muhatabın Özen Yükümlülüğü”. *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil’in Anısına Armağan*. İstanbul (2019): 823-842. (Anılış: Özen Yükümlülüğü)
- Özsoy, Ahmet. *Muhatabın Çek Kanunu’na Dayalı Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020. (Anılış: Hukuki Sorumluluk)
- Öztan, Fırat. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1997.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal. *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Pulaşlı, Hasan. *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*. İstanbul: Adalet Yayınları, 2013.
- Reisoğlu, Seza. “Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları”. *Bankacılar Dergisi*. 76/1 (2011): 21-41.
- Sevi, Ali Murat. *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerin Özen Yükümlülüğü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Tekil, Fahiman. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1994.
- Tekil, Müge. *Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Beta Basım, 1997.
- Tenekeci, Cüneyt. “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”. *Terazi Hukuk Dergisi*. 13/143 (2018): 157-167.
- Teoman, Ömer. “Çek Kanunu Tasarısının Bankalara Getirdiği Yükümlülükler”. *Tüm Makalelerim (1971-2001) Cilt I-II*. (1985): 1129-1140. (Anılış: Tasarı)
- Teoman, Ömer. *Çek Yasası ve Getirdiği Yenilikler*. İstanbul, 1987. (Anılış: Çek Yasası)
- Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kaya, Arslan / Nomer Ertan, N. Füsün. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2021.
- Yıldız, Şükrü. “Yargıtay 19. Ceza Dairesi’nin 27.01.2020 Tarih ve E. 2019/35817, K.2020/415, Sayılı Sahte Çekle İlgili Kararı Üzerine Bir İnceleme”. *Prof. Dr. Rıza Ayhan’a Armağan Cilt 1*. İstanbul (2022): 661-681. (Anılış: Sahte Çek)
- Yıldız, Şükrü. “5941 Sayılı Çek Kanunu’nun Çek Hukukuna Etkileri”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 18/1 (2010): 71-83. (Anılış: Etki)